

Original Research

Increase the Marital Quality in Traditional Beliefs: A Qualitative Research Based on Grounded Theory

Zabihollah Kaveh Farsani^{*1} , Arefeh Mahdie²

¹. Assistant Professor, Department of Counseling, Faculty of Literature and Humanities, Shahrekord University, Shahrekord, Iran. (Corresponding Author) kavehfarsani@sku.ac.ir

². PhD Student in Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Social Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Background & Purpose

A family is one of the most important institutions of society shaping individuals' personalities. Family satisfaction and quality are among the factors influencing the flourishing, growth, and development of family members (Car, 2012, cited in Chavoshi et al., 2019). The family is a system that includes spousal, parental, and sibling subsystems. The spousal subsystem is considered the most fundamental subsystem of the family which its continuation leads to the stability of the family. Marital quality affects the spousal subsystem's efficacy, strength, and durability (Goldenberg & Goldenberg, 2012). Fowers & Owenz (2010) define marital quality based on spouses' feelings as the reflection of general subjective judgments and the spouses' assessment of their relationship. It is essential to conduct studies on issues in the family area, especially marital quality, while cultural contexts of the society are taken into account. The present study sought to examine the issue of marital quality in the context of Iranian society. The family and marriage should not be regarded as a macro-sociocultural phenomenon far from looking at the experience of the main actors of the family, the husband and wife, and not be considered an entirely micro and interpersonal phenomenon without considering the cultural contexts of the society. Hence, the present research attempted to

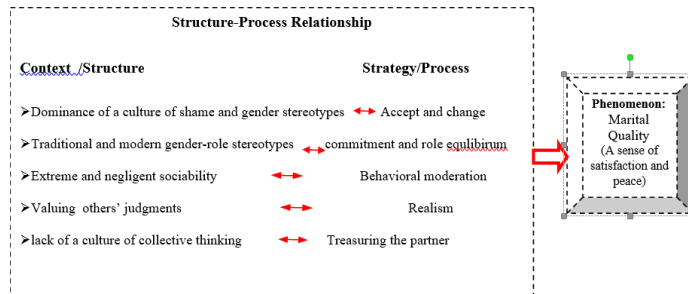
conduct in-depth interviews with couples reporting a high degree of marital quality in their marital life and to investigate the approaches and strategies adopted by these couples to increase the quality of their marital life in the existing social context. Therefore, the current study addressed the two main questions:

- 1- How did the couple (as the main actors of the family) describe the societal and cultural context of marriage and family?
- 2- What strategies and approaches did couples adopt for or against this cultural context to improve their marital quality?

Method

The present study was qualitative, and the Straussian grounded theory method was used to analyze and interpret the collected data to understand the marital quality. In this study, 20 couples (40 males and females) in Chaharmahal and Bakhtiari province were selected through purposive sampling. The sample size was chosen according to the concept of saturation or redundancy (Guba & Lincoln, 1985). The inclusion criteria for couples were as follows: (a) having the maximum satisfaction of marital life, (b) being married between 1-15 years, (c) having the age range of 25-45 years, (d) reading and signing the informed consent form, (e) not having family-marital problems (through testing marital conflicts), and (f) not using psycho-neurological drugs. Semi-structured interviews were used to collect data. Participants were interviewed from October 2018 to June 2019, and each participant was assured of the confidentiality of the interview and observance of ethics. The average interview time was between 40 to 60 minutes. All interviews were recorded entirely and then transcribed. Data analysis was also performed according to the grounded theory based on data immersion, classification, constant comparative methods, and coding. The analysis of the data was done in accordance with the two main research questions (1) the couples' description of the existing cultural context and conditions and (2) The strategies adopted by them in the existing cultural context.

Results

Figure 1.
The conceptual model of the study

1. “Acceptance” and “Change” strategy in the context of a culture of shame and gender-role stereotypes.

According to the interviewees, some aspects of couple's cultural backgrounds, such as living in a shame-based culture, experiencing restricted emotional intimacy between spouses, and between parents and children in most families, resulted in the lack of proper transmission of emotional skills that the partners believed were required for high marital quality. Despite these problematic areas, couples replaced emotional disillusionment with sensual-emotional satisfaction by adopting two strategies of “change” and “acceptance”.

2. Commitment and role-equilibrium strategy under in the shadow of traditional gender-role stereotypes

Couples believed that some of the underlying conditions, such as traditional gender-role stereotypes emphasizing gender segregation, could challenge the sense of satisfaction with marital life. One could not distinguish precisely a couple’s roles in a family because, according to couples, one of the influential factors in marital satisfaction was the couple's commitment to fulfilling their responsibilities without dividing them based on gender.

3. Behavioral moderation strategy under the conditions of extreme beliefs (excessive intimacy) and negligent beliefs (excessive independence) in communicating with the family of origin

According to the interviewees, the dysfunction of the educational process on the quantity and quality of relationships between couples and

their families was one of the factors affecting the quality of marital life. Couples adopted some ways in order to avoid harming their relationships with others. These included being confidential and not discussing marital life issues with others, even for parents. In addition, partners tried not to interfere in the affairs of others and also tried not to let others interfere in their marital life affairs.

4. Realism strategy under the conditions of “valuing others’ judgments.”

In line with the interviewees, one of the problematic cultural foundations in Iranian society is keeping up with the joneses, comparing, and “valuing others’ judgments” in life. one of the important factors in a couple’s life was avoiding idealizing thinking and satisfying desires based on reasonable and accessible expectations.

5. “Treasuring the spouse strategy in the absence of a culture of collective thinking and in the lack of trusting in consulting with the spouse

Some of the problematic cultural contexts led to the formation of one-sided decision-making in marital life. Some of these contexts include not institutionalizing the culture of collaboration and collective thinking. According to couples, altruism should replace selfishness and self-superiority in a couples’ relationship; And the couples’ relationship should be such that one of the partners does not feel disillusioned or worthless, and the partners don't see each other as rivals whose main concern is to win over the other.

Discussion

Iranian families, specifically couples, have sought to reproduce the concepts of modernity and tradition according to their living conditions. Therefore, the practical implication of this study is paying more attention to the micro-level variables, namely the “husband and wife,” as the main actors of the family to increase “marital quality” and institutionalize and establish a marital and family program. The current research has some limitations. One is cautious in generalizing the results of any qualitative research. It is recommended to perform such studies in different generations separately and across states and cities so that the marital quality in different cultures, customs and people of other areas, as well as

a common typology of marital quality can be found. It is recommended that the research results be implemented in structural equation modeling and experimental intervention for couples so that the results can be tested quantitatively.

Ethical Considerations

At first, the general purposes of the research were explained to the participants;

The participants' consent was acquired to record the interviews; The participants were assured that they would be given numerical codes in the report of results so that their names would keep anonymous; They were given the right to leave the interview at any time.

Funding: No funding was received for this study.

Authors' contribution: This article is sponsored by the Office of Women and Family Affairs of Chaharmahal and Bakhtiari Governorate.

Conflict of interest: The authors declare that they have no conflicting interests.

Acknowledgments: Researchers appreciate participants' contributions to the research.

References

- Chavoshi, M., Yazdi, S. M.; Hosseinian, S. (2019). The effectiveness of training based on the Indigenous happiness-oriented family model on the function of the family. *Journal of Woman and Family Studies*, 7(1), 97-115. (text in Persian).
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*. New York: Cengage learning.
- Fowers, B. J. & Owenz, M. B. (2010). A eudaimonic theory of marital quality. *Journal of Family Theory and Review*. 2(4), 334-352.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1985). *Naturalistic inquiry*: Newbury Park, CA: Sage.

افزایش کیفیت زناشویی در بستر باورهای سنتی: یک مطالعه نظریه زمینه‌ای

ذبیح الله کاوه فارسانی^۱ عارفه مهدیه^۲

اطلاعات مقاله	چکیده
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۱۱ نوع مقاله: پژوهشی اصیل واژگان کلیدی کیفیت زناشویی، زوجین، نظریه زمینه‌ای	هدف از پژوهش حاضر افزایش کیفیت زناشویی در بستر باورهای سنتی جامعه است. روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع نظریه زمینه‌ای بود که به دلیل اهمیت موضوع "کیفیت زناشویی" تلاش شد از طریق مصاحبه با زوجین چهارمحال و بختیاری ضمن شناخت باورهای فرهنگی مطرح شده از سوی زوجین در خصوص مسائل و موضوعات خانواده و زناشویی (ساختار)، به فهم استراتژی‌هایی بپردازد (فرآیند)، که این زوجین جهت افزایش کیفیت زناشویی خود در ساختار موجود، اتخاذ می‌کنند. در این پژوهش ۲۰ زوج (۴۰ مرد و زن) با روش نمونه‌گیری هدف‌مند، انتخاب و مورد مصاحبه نیمه ساختار یافته قرار گرفتند. داده‌ها از طریق روش نظریه زمینه‌ای مورد تحلیل و بررسی قرار گرفتند. شرکت‌کنندگان در این پژوهش ضمن اذعان به برخی زمینه‌های معیوب فرهنگی هم‌چون حاکمیت فرهنگ شرم، حاکمیت کلیشه‌های نقشی، نگاه منفی به خانواده‌های اصلی، نبود فرهنگ تفکر جمعی و اهمیت قضاوت "دیگران" در زندگی زناشویی؛ به اتخاذ استراتژی‌های موثر برای افزایش کیفیت زناشویی می‌پردازند. استراتژی‌هایی هم‌چون استراتژی پذیرش و تغییر، تعهد و تعادل، اعتدال رفتاری با خانواده‌های اصلی، واقع‌گرایی و مهم‌انگاری همسر. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت کیفیت زناشویی مسئله‌ای است که اولاً باید با توجه به بستر هر جامعه مورد بررسی و قضاوت قرار گیرد و در ثانی ضروری است کیفیت زناشویی به عنوان یک متغیر خرد، در سطح کنش‌گران اصلی خانواده یعنی "زن و شوهر" مورد بررسی قرار گیرد.

ارجاع به مقاله:

کاوه فارسانی، ذبیح الله؛ مهدیه، عارفه. (۱۴۰۰). افزایش کیفیت زناشویی در بستر باورهای سنتی: یک مطالعه نظریه زمینه‌ای. مطالعات زن و خانواده، ۱۹(۱)، ۱۶۱-۱۲۹. doi: 10.22051/JWFS.2021.33873.2572

kavehfarsani@sku.ac.ir

^۱. استادیار گروه مشاوره، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران. (نویسنده مسئول)

^۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم اجتماعی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

مقدمه

خانواده، یکی از مهم‌ترین نهادهای جامعه و شکل‌دهنده شخصیت آدمی است به این دلیل که اولین نقطه‌ای است که افراد در آن احساس، فکر و رفتار می‌کنند، یاد می‌گیرند و رشد می‌یابند (کار^۱، ۲۰۱۲؛ به نقل از سادات چاوشی، یزدی و حسینیان، ۱۳۹۸). خانواده به عنوان یک سیستم شامل زیر منظومه‌های همسران، والدین و فرزندان است. زیر منظومه همسران اساسی‌ترین زیر منظومه خانواده محسوب می‌شود که تدوام آن به ثبات خانواده منجر می‌شود. آنچه که بر کارآمدی، استحکام و دوام زیر منظومه همسران تاثیر می‌گذارد، کیفیت زناشویی^۲ است (گلدنبرگ و گلدنبرگ^۳، ۲۰۱۲). کیفیت زناشویی موضوعی است که توجه بسیاری از پژوهشگران ازدواج و خانواده را هر ساله به خود جلب کرده است (به عنوان مثال، فینچام و رز^۴، ۲۰۱۰؛ کناپ و هولمن^۵، ۲۰۱۰). فاورز و اوونز^۶ (۲۰۱۰) کیفیت زناشویی را انعکاس‌دهنده قضاوت‌های ذهنی فرد در مورد شرایط کنونی ازدواجش به همراه ارزیابی اهداف زندگی‌اش تعریف می‌کنند. بنابراین کیفیت زناشویی بالا به رضایت افراد از رابطه‌شان، نگرش‌های عمدتاً مثبت هر یک از همسران نسبت به یکدیگر و سطوح پایینی از رفتارهای منفی و خصمانه تعریف می‌شود (روبلز، اسلچر، ترومبلو و مک‌گین^۷، ۲۰۱۴). در هر جامعه‌ای به دلیل تاثیری که کیفیت زناشویی می‌تواند بر فرد، خانواده و جامعه داشته باشد، هر ساله تعداد بسیار زیادی از پژوهش‌ها به بررسی این متغیر پرداخته می‌شود.

می‌توان گفت کیفیت زناشویی بالا با سلامت جسمانی افراد (روبلز و همکاران، ۲۰۱۴؛ میلر، هولیست، اولسن و لاول^۸، ۲۰۱۳؛ فینچام و بیچ^۹، ۲۰۱۰؛ بوکوالا^{۱۰}، ۲۰۰۵؛ آمبرسون، ویلیامز، پاورز، لیو و نیدهم^{۱۱}، ۲۰۰۶)؛ استرس پایین‌تر و افسردگی کمتر والدین (کیم^{۱۲}، ۲۰۱۲؛ پرولکس، هلمز و بوئلر^{۱۳}، ۲۰۰۷؛ کرش، هدوات، هاوزر-کرام و وارفیلد^{۱۴}، ۲۰۰۶)، سلامت روان بهتر (پروولکس و همکاران، ۲۰۰۷)؛ پیش‌بینی‌کننده بهزیستی ذهنی (پاتو، حقیقت و حسن آبادی، ۱۳۹۳)؛ سلامتی فرزندان، کاهش رفتارهای منفی و افزایش رفتارهای مثبت آنها، حضور فرزندان و بهبود و نزدیکی رابطه بین والدین و

1. Car

2. Marital quality

3. Goldenberg & Goldenberg

4. Fincham & Rogge

5. Knapp & Holman

6. Fowers & Owenz

7. Robles, Slatcher, Trombello, & McGinn

8. Miller, Hollist, Olsen, & Law

9. Beach

10. Bookwala

11. Umberson, Williams, Powers, Liu, & Needham

12. Kim

13. Proulx, Helms, & Buehler

14. Kersh, Hedvat, Hauser-Cram, & Warfield

کودکان (مارک و پایک^۱، ۲۰۱۷؛ آلدورف و غیمیر^۲، ۲۰۱۳؛ هیرشبرگر، سریواستتا، کوان و کوان^۳، ۲۰۰۹؛ برونته-تینکیو و دژونگ^۴، ۲۰۰۴؛ بوث و آماتو^۵، ۱۹۹۴) و دینداری (ویسمن، گوردون و چاتاوا^۶، ۲۰۱۱) ارتباط دارد. همچنین بین کیفیت زناشویی و طلاق رابطه منفی وجود دارد (به عنوان مثال، دیو و ویلکاکس^۷، ۲۰۱۳؛ پریوتی^۸ و آماتو، ۲۰۰۳؛ کنیست^۹ و بوث، ۲۰۰۰؛ شون، استون، روترت، استندیش و کیم^{۱۰}، ۲۰۰۲). در نتیجه اگر نرخ طلاق در هر جامعه‌ای بالا رود، پیامدهای اقتصادی منفی را برای مالیات‌دهندگان و هم‌چنین برای جامعه به دنبال دارد (شارم^{۱۱}، ۲۰۰۶).

ذکر این نکته بسیار مهم است که مسائل مربوط به خانواده و ازدواج در هر جامعه‌ای باید بر اساس فرهنگ و بستر آن جامعه مورد بررسی و پژوهش قرار گیرد. همان‌طوری که برادبری، فینچام و بیچ^{۱۲} (۲۰۰۰) نیز به این نکته اشاره کردند، در حوزه خانواده و زناشویی کمبود پژوهش‌های مختلف در مورد زمینه اجتماعی و فرهنگی هر جامعه و کیفیت کلی ازدواج در آن جامعه وجود دارد. این در حالی است که پژوهش‌هایی نشان داده است که جامعه و فرهنگ متأثر از آن در چگونگی شروع و تداوم روابط افراد با اعضای خانواده، شریک زندگی و دوستان‌شان تأثیر دارد (به عنوان مثال، کامپوس و کیم^{۱۳}، ۲۰۱۷). بنابراین می‌توان گفت که بسترها و زمینه‌های متفاوت اجتماعی و فرهنگی تا حد زیادی تعیین‌کننده نوع روابط بین اعضای خانواده است و به عنوان بخش مکمل و یک‌پارچه یک ازدواج تلقی می‌شود. به عنوان مثال باورهای مذهبی اعضای یک جامعه می‌تواند بر شیوه ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و حفظ جایگاه و مرزهایی که بین اعضای خانواده وجود دارد، تأثیر زیادی داشته باشد (پری^{۱۴}، ۲۰۱۶؛ ماهونی^{۱۵}، ۲۰۱۰)، یا همان‌طور که آدامز (۱۹۸۸) به نقل از شن^{۱۶} (۲۰۰۵) بیان کرده است با توجه به این‌که ازدواج در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است، مؤلفه‌های کیفیت زناشویی و ازدواج نیز به‌طور اجتناب‌ناپذیری تحت تأثیر فرهنگ‌های مختلف قرار دارد. شن (۲۰۰۵) بیان داشت صنعتی شدن و مدرنیته در تایوان منجر به ایجاد تغییراتی در روابط زن و شوهر شده است. در همین رابطه ژانگ^{۱۷} (۲۰۱۵) در پژوهشی بیان کرد تغییرات اقتصادی و نقش زنان در اقتصاد در

1. Mark & Pike
2. Allendorf & Ghimire
3. Hirschberger, Srivastava, Marsh, Cowan, & Cowan
4. Bronte-Tinkew & DeJong
5. Booth & Amato
6. Whisman, Gordon, & Chatav
7. Dew & Wilcox
8. Previti
9. Knoeste
10. Schoen, Astone, Rothert, Standish, & Kim
11. Schramm
12. Bradbury & Beach
13. Campos & Kim
14. Perry
15. Mahoney
16. Shen
17. Zhang

شهرهای چین، بر روی کیفیت روابط زناشویی تاثیرگذار بوده است. لذا با توجه به آن چه گفته شد، لزوم انجام پژوهش‌هایی در حوزه خانواده خصوصاً در موضوع کیفیت زناشویی با در نظر گرفتن زمینه اجتماعی و فرهنگی آن جامعه اهمیت دارد. لذا، پژوهش حاضر درصدد است تا موضوع کیفیت زناشویی را در بستر فرهنگی چهارمحل و بختیاری، بستری که خود کنش‌گران اصلی این پژوهش (زوج‌های شرکت‌کننده) به آن اشاره می‌کنند نه بستر جامع و کلی که توسط پژوهشگران بررسی شده باشد، را مورد بررسی قرار دهد.

با وجود این که بقا و استحکام خانواده به عنوان یک امر فرهنگی مهم، دغدغه اصلی نهادهای سیاسی، اقتصادی، مذهبی و علمی در جامعه ایران است و تلاش‌هایی بسیاری که در راستای بقا و استمرار آن صورت گرفته است، اما بر طبق آمار ثبت شده در اداره ثبت و احوال کشور (ایران) در سال (۱۳۹۸)، در مقابل ۵۳۰۲۲۵ مورد ازدواج، ۱۷۴۸۳۱ مورد طلاق نیز ثبت شده است. در استان چهارمحل و بختیاری هم اداره ثبت احوال کشور در سال (۱۳۹۸) ۶۸۲۵ مورد ازدواج، ۱۴۰۹ مورد طلاق نیز ثبت شده است (اداره ثبت و احوال ایران، ۱۳۹۸)، که همین امر، موضوع ازدواج و خانواده را به یک مسئله بسیار مهم و حیاتی در کشور ما تبدیل کرده است. در همین راستا نتایج برخی از پژوهش‌ها نیز نشان دهنده رابطه کیفیت زناشویی پایین با طلاق است (آماتو و راجز^۱، ۱۹۹۷)؛ از این رو، افزایش آمار طلاق‌های قانونی و هم‌چنین طلاق‌های عاطفی که در پی کاهش کیفیت زناشویی در ایران رخ داده است، پژوهش‌گران حوزه‌های مختلف را به چاره‌اندیشی در مورد مسائل و مشکلات ازدواج، زناشویی و خانواده سوق داده است.

بنابراین خانواده و زوجین را نباید به عنوان یک پدیده کلان فرهنگی، اجتماعی و به دور از بررسی تجربه زیسته کنش‌گران اصلی خانواده، یعنی زن و شوهر در نظر گرفت و نباید پدیده‌ای کاملاً خرد و میان-فردی (زوجی) و بدون توجه به بستر و زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه مورد توجه قرار داد. بنابراین پژوهش حاضر تلاش دارد ضمن انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با زوجینی که درجه بالایی از کیفیت زناشویی در زندگی مشترک خود را گزارش داده‌اند، استراتژی‌ها و راهبردهایی که این زوجین جهت افزایش کیفیت زناشویی خود در بستر موجود جامعه اتخاذ کرده‌اند، مورد بررسی و شناخت قرار دهد. لذا پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به دو سوال اساسی است: زوجین اولاً بستر فرهنگی جامعه در حوزه زناشویی و خانواده را چگونه توصیف می‌کنند و ثانیاً زوجین چه استراتژی‌ها و راهبردهایی را له یا علیه این بستر فرهنگی معرفی شده توسط زوجین، به منظور افزایش کیفیت زناشویی خود، به کار می‌گیرند؟

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کیفی^۲ می‌باشد و از روش نظریه زمینه‌ای^۳ اشراسوی، جهت تحلیل و تفسیر داده‌های جمع‌آوری شده، به منظور شناخت کیفیت زناشویی در خانواده‌های "چهارمحل و

1. Rogers

2. Qualitative

3. Strauss's grounded theory

بختیاری" استفاده شد. در این پژوهش ۲۰ زوج (۴۰ زن و مرد) ساکن استان چهارمحال و بختیاری، با روش نمونه‌گیری هدف‌مند انتخاب شدند. حجم نمونه با توجه به مفهوم اشباع^۱ یا تکرار^۲ (لینکلن و گوبا^۳، ۱۹۸۵) انتخاب شد. ملاک‌های ورود زوجین به پژوهش شامل: ۱. ابراز رضایت حداکثری از زندگی زوجی؛ ۲. مدت ازدواج بین ۱ تا ۱۵ سال؛ ۳. دامنه سنی بین ۲۵-۴۵ سال؛ ۴. مطالعه و امضای فرم حضور آگاهانه؛ ۵- نداشتن مشکلات خانوادگی-زناشویی (گرفتن تست تعارضات زناشویی) و ۶. عدم استفاده از داروهای اعصاب-روان می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته استفاده شد. شرکت‌کنندگان بین ماه‌های اسفند ۱۳۹۷ تا خردادماه ۱۳۹۸ مورد مصاحبه قرار گرفتند و به هر شرکت‌کننده، اطمینان محرمانه بودن مصاحبه و رعایت اصول اخلاقی از جمله درباره اهمیت و اهداف پژوهش، محرمانه بودن مشخصات، اجازه گرفتن از زوجین برای ضبط صدا در هنگام مصاحبه، عدم هرگونه اجبار جهت شرکت در پژوهش و اختیار داشتن برای این‌که در هر مرحله‌ای از پژوهش انصراف دهند، داده شد. زمان مصاحبه‌ها به طور متوسط بین ۴۰ تا ۶۰ دقیقه بود. تمامی مصاحبه‌ها به صورت کامل ضبط و سپس به صورت متنی پیاده شدند. تحلیل داده‌ها نیز منطبق بر روش نظریه زمینه‌ای بر اساس غوطه‌ور شدن در داده‌ها، دسته‌بندی، مقایسه مداوم^۴ و کدگذاری صورت گرفت. تحلیل داده‌ها منطبق با دو سوال اصلی پژوهش یعنی ۱. توصیف زوجین از شرایط و بستر فرهنگی موجود و ۲. استراتژی‌های اتخاذ شده توسط آنها در بستر فرهنگی موجود، صورت گرفت.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی زوجین حاضر در مصاحبه

ویژگی‌های همسر		ویژگی‌های شوهر						
اشتغال	تحصیلات	سن	اشتغال	تحصیلات	تعداد فرزندان	مدت ازدواج	سن	شرکت‌کننده
کارمند	کارشناسی ارشد	۳۸	کارمند	دکتری	۲	۹	۳۷	زوج ۱
خانه دار	کارشناسی ارشد	۳۶	کارمند	کارشناسی ارشد	۳	۱۰	۴۰	زوج ۲
کارمند	کارشناسی ارشد	۴۲	کارمند	دکتری	۳	۱۵	۴۵	زوج ۳
مدرس	فوق لیسانس	۲۸	نظامی	فوق دیپلم	۱	۴	۳۲	زوج ۴
خانه دار	فوق دیپلم	۳۹	آزاد	فوق دیپلم	۵	۱۳	۴۴	زوج ۵
کارمند	کارشناسی ارشد	۲۸	روحانی	لیسانس	۱	۷	۳۱	زوج ۶
خانه دار	لیسانس	۳۲	آزاد	لیسانس	۲	۱۲	۳۷	زوج ۷
کارمند	لیسانس	۲۶	آزاد	لیسانس	۱	۳	۲۸	زوج ۸
کارمند	لیسانس	۳۴	کارمند	لیسانس	۲	۷	۳۶	زوج ۹
کارمند	کارشناسی ارشد	۲۸	آزاد	فوق لیسانس	۲	۸	۳۵	زوج ۱۰
کارمند	لیسانس	۳۶	کارمند	لیسانس	۲	۷	۳۷	زوج ۱۱
کارمند	فوق لیسانس	۳۷	کارمند	فوق لیسانس	۱	۱۰	۴۳	زوج ۱۲

1. Saturation
2. Redundancy
3. Lincoln & Guba
4. Constant comparative methods

ویژگی‌های شوهر				ویژگی‌های همسر			
شرکت‌کننده	سن	مدت ازدواج	تعداد فرزندان	تحصیلات	اشتغال	سن	تحصیلات
زوج ۱۳	۳۱	۵	۱	فوق دیپلم	نظامی	۲۹	لیسانس
زوج ۱۴	۳۴	۵	۱	دیپلم	آزاد	۳۲	لیسانس
زوج ۱۵	۳۳	۴	۱	فوق لیسانس	کارمند	۳۲	فوق دیپلم
زوج ۱۶	۳۵	۳	۱	سیکل	آزاد	۳۲	دیپلم
زوج ۱۷	۳۲	۴	۱	لیسانس	آزاد	۲۷	دیپلم
زوج ۱۸	۳۱	۶	۱	سیکل	نیروی خدماتی شرکتی	۳۰	دیپلم
زوج ۱۹	۲۹	۶	۱	دیپلم	نیروی خدماتی	۲۷	لیسانس
زوج ۲۰	۲۸	۵	۱	لیسانس	نظامی	۲۵	لیسانس

برای مشروعیت‌بخشی و صحنه‌گذاری بر یافته‌ها و تحلیل‌ها، از معیارهای باورپذیری^۱، انتقال‌پذیری^۲، اطمینان‌پذیری^۳ و تأییدپذیری^۴ (لینکلن و گوبا، ۱۹۸۵) استفاده شد. به منظور تضمین باورپذیری از روش بازبینی اعضا استفاده شد. در این راستا تمامی مضامین استخراجی و تفسیرهای صورت گرفته، در یک فرایند دوطرفه بین نگارندگان مورد بازبینی قرار گرفت. هم‌چنین در طول مصاحبه‌ها و در مرحله تحلیل داده‌ها، چنانچه احساس می‌شد، برداشتی متفاوت از منظور شرکت‌کننده‌ها شود، از آنها سؤال می‌شد که آیا تفسیری که از پیام‌ها برداشت شده، صحیح است یا نه. به منظور تضمین انتقال‌پذیری تلاش شد تمام جزئیات مربوط به مفاهیم اصلی و فرعی و اقدامات صورت گرفته برای مصاحبه با شرکت‌کنندگان و هم‌چنین موانع پیش‌رو، تشریح شود. در خصوص قابلیت اتکا به یافته‌ها نیز تلاش شد تا تعداد مشخصی از زوجین (برخوردار از شرایط ورود به پژوهش) به روش نمونه‌گیری هدف‌مند انتخاب شوند. برای تضمین تأییدپذیری نیز تمام مصاحبه‌ها به دقت ضبط و پیاده‌سازی شد. در بخش یافته‌ها نیز تلاش شد متناسب با سؤال یا موضوع بحث، مکالمات به صورت لفظ به لفظ ارائه شود.

یافته‌ها

پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، جملات و عبارتهایی که در بردارنده مضامین مهم بودند، استخراج شد و سپس کدگذاری باز در قالب دو مرحله اصلی یعنی کدگذاری اولیه^۵ و کسب خرده‌مقولات و کدگذاری

1. Credibility
2. Transferability
3. Dependability
4. Conformability
5. Level 1 Coding

متمرکز^۱ و کسب مقولات عمده انجام شد. این کدگذاری به صورتی است که در هر مرحله، داده‌ها بر حسب شباهت و تفاوت‌هایشان کنار یک‌دیگر قرار می‌گیرند؛ لذا در هر مرحله به سطح انتزاع داده‌ها اضافه و از حجم و تعداد آنها کاسته می‌شود. در مرحله کدگذاری محوری، پدیده اصلی پژوهش یعنی کیفیت زناشویی با توجه به دو محور اصلی یعنی زمینه (ساختار) و استراتژی (فرایند) مورد تحلیل قرار گرفت. مدل مفهومی پژوهش در شکل ۱ به تصویر کشیده شده است که در ادامه جزئیات آن تشریح می‌گردد.

شکل ۱. مدل مفهومی کیفیت

در ادامه به پاسخ‌گویی سوالات مطرح شده در این پژوهش پرداخته می‌شود. سوال اول این پژوهش مبنی بر، توصیف زوجین از شرایط و بستر فرهنگی موجودی که در آن زندگی می‌کنند، چگونه بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد که کنش‌گران اصلی این پژوهش (زوجین) بستر فرهنگی خود را با عناوینی هم‌چون حاکمیت فرهنگ شرم و کلیشه‌های جنسیتی، کلیشه‌های نقش سنتی و مدرن، جامعه‌پذیری افراطی و تفریطی، اهمیت دیگری قضاوت‌کننده و عدم نهادینه شدن تفکر جمعی اشاره کردند. این بستر، بستری است که از دید زوجین تعریف شده است و با توجه به این بستر آنها استراتژی‌ها و راهبردهایی را اتخاذ نمودند.

سوال دوم پژوهش: زوجین چه استراتژی‌هایی را در بستر فرهنگی موجود اتخاذ می‌کنند؟ برای پاسخ‌گویی به این سوال زوجین به مواردی هم‌چون، پذیرش و تغییر، تعهد و تعادل نقش، اعتدال رفتاری، واقع‌گرایی و مهم‌انگاری همسر را اشاره کردند که در ادامه با جزئیات بیشتری به هر یک از آنها پرداخته می‌شود.

• استراتژی "تغییر" و "پذیرش" در شرایط حاکمیت فرهنگ شرم و کلیشه‌های جنسیتی

به عقیده مصاحبه‌شوندگان، برخی زمینه‌های فرهنگی، هم‌چون حاکمیت فرهنگ شرم و عدم نزدیکی احساسی و عاطفی زن و شوهر با یک‌دیگر و والدین و فرزندان در اکثر خانواده‌ها، موجب عدم انتقال درست مهارت‌های احساسی، عاطفی مورد نیاز زندگی زناشویی به افراد می‌گردد. هم‌چنین حاکمیت برخی کلیشه‌های جنسیتی که برتری و سروری مردانه و انفعال و فرمان‌پذیری زنانه در همه امور و مناسبات زندگی

^۱. Focused Coding

خانوادگی و اجتماعی را به افراد منتقل می‌کند، موجب اختلال در ارضای نیاز احساسی زن و شوهر شده است.

با وجود این زمینه‌های معیوب، اما زوجین با اتخاذ دو استراتژی "تغییر" و "پذیرش"، ارضای احساسی-عاطفی را جایگزین سرخوردگی احساسی-عاطفی نموده‌اند. زوجین با اعمال استراتژی‌های "تغییری" هم‌چون صراحت، عدم تکلف، موقعیت‌شناسی، غافل‌گیری احساسی، حفظ احترام و ابراز و ارضای نیاز جنسی، به دنبال تغییر و حذف شرایط معیوب فرهنگی هستند و با اتخاذ استراتژی‌های "پذیرشی" هم‌چون درک کدهای پنهان علاقه‌مندی و آموزش غیر مستقیم ابراز احساسات، به پذیرش (و نه لزوماً تغییر) شرایط موجود و انجام اقدامات موثر در همین شرایط می‌پردازند. در ادامه به استراتژی‌های اتخاذ شده توسط زوجین در چنین ساختار و زمینه‌ای اشاره می‌شود.

با توجه به گفته مصاحبه‌شوندگان صراحت در بیان نیازها و توقع شناسی زوجین از عشق و دوست داشتن، یکی از پیش‌شرط‌های اساسی در ارضای احساسی-عاطفی زوجین، می‌باشد به این معنا که هر یک از زوجین باید نیاز و انتظار عاطفی‌ای که از طرف مقابل دارند را به صراحت اعلام کنند. شرم‌زدگی، خجالت یا غرور از جمله عواملی است که مانع از آگاهی طرف مقابل نسبت به نیازهای احساسی همسر می‌گردد. زن شماره ۱۰ ضرورت مطالبه احساسی همسران از یکدیگر را این‌گونه بیان می‌کند:

«من فکر می‌کنم برای ما زن‌ها ابراز احساسات خیلی بحث مهمیه. مثلاً من دوست دارم همسر چه در خلوت و چه در جمع ابراز احساسات کنه و منو با اسامی عاشقانه صدا بزنه. سالهای اول زندگی شوهرم خیلی توجهی به این مسائل نداشت ولی بعد من بهش صریح گفتم که به این چیزا نیاز دارم و اونم رعایت کرد.»

علاوه بر این زوجین معتقدند، ابراز عشق و علاقه در بین زوجین نباید تکلف‌گرایانه، تقلیدی و تصنعی باشد بلکه باید در قالب کلمات و واژه‌های خود فرد بیان شود. مثلاً زن شماره ۹ می‌گوید:

«همیشه به همسر می‌گم آگه تو با اختیار و میل خودت بهم بگی مثلاً فدای تو، دوستت دارم، عزیزم خیلی خوشحال می‌شم. چون شوهرم اوایل یه متن‌هایی رو از اینترنت می‌گرفت و اونارو برا من می‌فرستاد. بهش گفتم من جملات و کلمات خودتو بیشتر دوست دارم و این برا من خیلی مهم تره.»

به عقیده زوجین هر چند ارضای احساسی-عاطفی یکی از ضروری‌ترین مسائل زندگی مشترک قلمداد می‌شود اما عدم موقعیت‌شناسی برای ابراز و دریافت پیام‌های احساسی-عاطفی از سوی همسران، مانعی جدی در ارضای این نیاز اساسی به حساب می‌آید. بنابراین، ضروری است که زوجین چه در هنگام ابراز احساسی به همسر و چه دریافت احساسات از همسر، موقعیت و شرایط جسمی، روحی، کاری و غیره همسر خود را بسنجند مثلاً نیاز ارتباطی مردها به دلیل کار و فعالیت اجتماعی، غالباً در بیرون از خانه ارضا می‌گردد. اما این نیاز در زنان به دلیل حضور بیشتر در خانه و ارتباطات اجتماعی کمتر به اندازه کافی ارضا نمی‌گردد. به همین دلیل است که زن‌ها به محض حضور شوهر در خانه حس نیازمندی کرده و تمایل به صحبت کردن

دارند. در اين شرايط ضروري است که مردان ضمن آگاهي از نياز ارتباطي زنان، از طريق گفت و گو و حرف زدن به ارضاي نياز ارتباطي در آنها کمک کنند. البته زنان نيز بايد اشباع نياز ارتباطي مردان در بيرون از خانه را مدنظر قرار داده و در هر موقعيتي توقع گفت و گو و "شنيده شدن" نداشته باشند. زن شماره ۱۵ در اين باره مي گويد:

«در خونه که هستيم همسر رو زير نظر مي گيرم که چه موقع بايد ابراز احساسات بهش کنم چه وقت اين نياز در ايشون فعاله. هر زماني براي ابراز احساسات مناسب نيست». غافل گير کردن همسر در قالب رفتارهاي هم چون ارسال پيام هاي عاشقانه و ابراز دلنگي حتي در فاصله هاي کوتاه زماني که همسران در کنار يکديگر نيستند، خريد کادو به مناسبت هاي مختلف و يا هديه دادن بدون دليل و بهانه و توجه به جزئيات به ظاهر کم اهميت هم چون خريد يک شاخه گل موقع بازگشت به خانه از جمله شوک هاي عاطفي قلمداد مي شود که نيروي مضاعفي به حيات زوجي تزريق مي کند. مرد شماره ۱۱ تجربه خود را اينگونه بيان مي کند:

«براي تولد همسر، من بدون اينکه چيزي بگم رفتم براش کيک سفارش دادم و هديه خريدم بعد که رفتم خونه، تعجب کرد. مي گفتم من هميشه فکر مي کردم تولد من يادت نبوده و يا اصلا برات مهم نيست. اين کار من که حالا صد تومني هم بيشتر خرج نداشت در ارتباط من و همسر من خيلي تاثير گذاشت». کسب تاييد و احترام از جانب همسر، موجب ايجاد حس ارزشمندی در فرد مي شود. يکي از مصاديق القاي حس ارزشمندی به همسر، حفظ احترام همسر در حضور ديگران مي باشد. عدم شوخي هاي ريکيک با همسر در جمع، شرمسار نکردن همسر با استفاده از القاب و عناوين ناشايست، با احترام خطاب کردن همسر، استفاده از پيشوندها و پسوندها محترمانه موقع صدا زدن همسر مثل "آقا" و "خانم" و يا استفاده از کلمات و اصطلاحات خاص مثل "عزيزم"، "دوست دارم"، عدم پنهان کردن حس علاقه نسبت به همسر در حضور ديگران، تعريف و تمجيد از زحمات همسر در حضور ديگران، از جمله مصاديق حفظ احترام در جمع مي باشد. به گفته زوجين نمود بارز احترام به همسر در حضور ديگران، موقعي است که با وجود مخالفت با نظر همسر، اما به نظر او در جمع احترام بگذاريم و در خلوت و مواقع تنهائي، مخالفت خود را با آن مسئله عنوان کنيم. زن شماره ۱۳ مي گويد:

«در يک مهماني يکي از فاميل هاي ما جلوي همه به زنش گفت تو نظر نده و کار خودتو بکن. بيچاره خانمش خيلي خجالت کشيد و تا آخر مهموني بغضش رو قورت مي داد. اما من و شوهرم هميشه تلاشمون رو کرديم تو جمع ديگران احترام همدیگه رو حفظ کنيم حتي اگه کاملاً با نظرات هم مخالف باشيم». با وجود اينکه ارضاي نياز جنسي مسئله مهمي در زندگي مشترک مي باشد اما به عقیده زوجين آرامش جنسي تنها به واسطه اتکاي صرف به رابطه جنسي محقق نمي شود؛ بلکه آرامش جنسي پيش شرطها و پس زمينه هاي مختلفی دارد، مثلاً به گفته زوجين، نياز جنسي در صورتي به بهترين نحو برآورده مي شود که طرف مقابل از کم و کيف خواسته هاي جنسي همسر خود مطلع باشد. مرد شماره ۷ در اين زمينه مي گويد:

«من و همسرم بیشتر اوقات می‌شینیم و در مورد بسیاری مسائل ریز و درشت رابطه جنسیمون با همدیگه صحبت می‌کنیم به نظر من امروزه یکی از عواملی که طلاق رو زیاد کرده اینه که زوج‌ها نمی‌شینن در مورد مسائل جنسی با هم صحبت کنند».

به زعم مصاحبه‌شوندگان، رعایت مسائل روانی و ارضای هم‌زمان نیاز احساسی در کنار ارضای جسمی یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که زوجین در هنگام برقراری کلمات رابطه جنسی باید مد نظر قرار دهند. دادن اطلاع قبلی به یکدیگر برای برقراری رابطه جنسی جهت آمادگی جسمی و روانی، اهمیت دادن به پوشش، آراستگی و تمیزی ظاهری در رابطه جنسی، رعایت مسائل روانی همچون پیش‌نوازی و پس‌نوازی احساسی، بیان لفظی لذت بردن از رابطه جنسی، از جمله مواردی است که در ایجاد رضایت جنسی در زوجین نقش به‌سزایی دارد. مرد شماره ۱۴ در مورد ضرورت پس‌نوازی بعد از ارضای جنسی چنین می‌گوید:

«خیلی از آقایون نمی‌دونن این مساله رو. خانم‌ها دوست دارن بعد از ارضای جنسی، شوهرشون بازم کنارشون باشه و بازم باهاشون صحبت کنه نه اینکه با استرس و عجله وقتی ارضا شدند برنند دنبال کارشون». به عقیده زوجین بر خلاف باور رایج که اعتقاد به انفعال زن، عدم بیان خواسته‌ها و نیازهای جنسی از جانب زن و عدم پیش‌قدمی زن در رابطه جنسی را ضروری می‌داند، اما، یکی از موارد مهم در ایجاد رابطه جنسی مثمر‌تر، عدم انفعال زن و پیش‌قدمی در رابطه جنسی می‌باشد. زن شماره ۹ می‌گوید:

«خانم‌ها معتقدند که آقایون پیش‌قدم شدن خانم‌ها در رابطه جنسی رو دوست ندارن و خوش‌شون نمیاد، ولی من معتقدم آقایون اتفاقاً از این کار استقبال هم می‌کنند. اصلاً چه فرقی داره چه کسی پیشنهاد بده چون ما دیگه زن و شوهریم و در واقع همه چیز مون یکیه».

به گفته مصاحبه‌شوندگان این روابط خصوصی همواره و در همه شرایط و موقعیت‌های زندگی ضرورت دارد، حتی در شرایطی که ارضای کامل جنسی امکان‌پذیر نیست. بنابراین نباید به بهانه‌های مختلف از جمله بالا رفتن سن، وجود فرزندان یا نداشتن موقعیت روحی و جسمی مناسب، از برقراری رابطه جنسی با همسر امتناع کرد. مرد شماره ۱۴ تجربه خود در این مورد را این‌چنین توصیف می‌کند:

روابط خصوصی من و همسرم توی هفته دو سه مرتبه هست حتماً هم نیاز نیست همیشه طرف به اوج لذت جنسی برسه. همین کنار هم بودن، دست رو شونه هم گذاشتن و صمیمی بودن هم می‌تونه عشق کامل رو به وجود بیاره.

به عقیده زوجین، "درک کدهای پنهان علاقه مندی"، در شرایطی که ابراز صریح محبت کلامی و غیر کلامی با محدودیت‌های فرهنگی روبه‌روست، مسئله مهمی است. در این شرایط، زوجین در عوض انتظار کسب محبت کلامی و غیر کلامی، از طریق درک برخی رفتارهای همسر، مثل وفاداری و اجتناب از ارتباط آسیب‌زا با جنس مخالف، تلاش برای کسب روزی حلال و تأمین رفاه خانواده، اهمیت دادن به خرید هدیه و

برپایی جشن برای اعضای خانواده به مناسبت‌های مختلف، مهیا کردن شرایط سفر و تفریح به عشق و علاقه همسر نسبت به خود پی می‌برند. زن شماره ۳ در این باره می‌گوید:

«مردای چهار محال و بختیاری ابراز احساسات‌شون صفر است اما ما خانم‌ها باید اینو در نظر بگیریم که اونا یاد نگرفتن ابراز احساسات کنند. مثلاً همسر من شاید نگه دوستت دارم اما من باید از رفتارش پی ببرم مثلاً به چیزی خریده که من خیلی دوست داشتم، خب درسته با زبان نگفته دوستت دارم اما همین رفتارش دال بر دوست داشتن منه».

از آنجایی که ابراز صریح نیازمندی به توجه همسر در همه موارد کارساز نبوده و در برخی موارد هم چون یک تذکر اخلاقی قلمداد شده و موجب لجبازی و کناره‌گیری طرف مقابل از ارضای این نیاز می‌شود؛ در نتیجه ضروری است تا در برخی موارد زوجین از ترفندهای "غیرمستقیم" در بیان نیازمندی به توجه و علاقه همسر استفاده کنند مثلاً برای دریافت محبت کلامی و غیرکلامی از همسر، باید خود پیش قدم شده و ابراز محبت کنند تا این رفتار در طرف مقابل نیز نهادینه شود و آن را به کار گیرد. زن شماره ۱ در این زمینه می‌گوید:

«وقتی می‌روم خونه مادرم، به شوهرم زنگ می‌زنم، می‌گم دلم برات تنگ شده تو چطور دلت برا من تنگ شده؟ هر چند فقط یک ساعت از جدایی مون گذشته باشه. وقتی اینو می‌گم اونم یاد می‌گیره که جواب دلتنگی منو بده. یا بعضی وقتا لباسای مختلف می‌پوشم و بهش می‌گم تو کدوم رو دوست داری من برات بپوشم. در واقع وقتی من به نیازها و احساسات شوهرم توجه می‌کنم، اونم یاد می‌گیره که به نیازها و احساسات من توجه کنه».

• استراتژی تعهد و تعادل نقشی در شرایط سایه‌اندازی کلیشه‌های نقشی سنتی

به عقیده زوجین برخی شرایط زمینه‌ای هم‌چون وجود کلیشه‌های نقشی سنتی که به تفکیک امور زندگی مشترک براساس جنسیت افراد تاکید دارد، می‌تواند حس رضایت از زندگی زناشویی را با چالش روبرو کند. به عنوان مثال تفکیک امور زندگی به کار بیرون خانه و درون خانه و موظف کردن مردان به "ان آوری" و زنان به "خانه‌داری و فرزندپروری"، عملاً درگیر شدن مردان به امور داخل خانه، هم‌چون فرزندپروری و خانه‌داری و درگیر شدن زنان به کار بیرون از خانه هم‌چون شرکت در فعالیت‌های اجتماعی مانند تحصیل، اشتغال یا فراگیری مهارت‌های اجتماعی مانند مهارت رانندگی و ... را با چالش روبرو کرده است. به عنوان مثال در باور فرهنگ سنتی این استان، مردانی که در کار خانه به همسران خود کمک می‌کنند، در اصطلاح متهم به "زن ذلیلی" می‌شوند. در مقابل، فرهنگ سنتی از زن، توقع، "مادر خوبی بودن برای فرزندان" و "همسر خوبی بودن برای شوهر" را دارد که این توقعات زن بودن را در درجه اول "بودن برای حیات دیگری" تعریف می‌کند و زنان را به فعالیت‌های درون خانه محدود و از فعالیت‌های اجتماعی بیرون از خانه محروم می‌کند. در چنین شرایطی زوجین استراتژی‌های موثری را به کار می‌گیرند که در ادامه شرح داده می‌شود.

مسئولیت‌پذیری و تقسیم وظایف در زندگی، استراتژی موثری است که موجب ایجاد این حس در افراد می‌گردد که همسر آنها همگام و همراه آنها در زندگی مشترک است؛ نه از آنها جلوتر حرکت می‌کند و نه پشت

سر آنها راه می‌رود. نه از آنها فرمان‌برداری می‌کند و نه به آنها فرمان می‌دهد؛ مثلاً مرد شماره ۲ در این زمینه می‌گوید:

«وقتی من و همسر در زندگی همراه همدیگه باشیم مثل اینه که یه بار سنگین رو می‌خوایم با هم از روی زمین برداریم نه اینکه من این بار رو گردن اون بندازم و اون گردن من . یه جورایی وقتی این مسئولیت بین ما تقسیم می‌شه احساس بهتری در زندگی ما ایجاد می‌شه».

در مورد نقش‌های زوجی در خانواده نمی‌توان تفکیک دقیق و صریحی انجام داد چرا که به گفته زوجین یکی از عوامل مؤثر در نیک‌بختی زندگی زن‌اشویی، تعهد زوجین به انجام مسئولیت‌های زندگی بدون جداسازی آنها به تفکیک زن و مرد می‌باشد. مثلاً برخلاف باور عمومی که تربیت فرزندان را امری زنانه و جزء مسئولیت‌های زن قلمداد می‌کند، اما نقش پدر در این زمینه بسیار مؤثر و کارساز است. حضور پدر در کنار خانواده و عدم ایجاد فاصله میان پدر و فرزندان به بهانه خستگی ناشی از کار بیرون از خانه، صدمات جبران‌ناپذیری به رشد صحیح فرزندان وارد می‌کند. زن شماره ۸ در این باره می‌گوید:

«درست است که خداوند یه توانایی خاصی به خانم‌ها داده است که خیلی خوب می‌تونن از بچه‌هاشون مراقبت کنند ولی خب خانم‌ها هم خسته می‌شن و همین خستگی باعث غر زدن اونها می‌شه و از طرفی بین بچه‌ها و پدراشون فاصله می‌وفته. من دوتا بچه دارم وقتی از سرکار میایم شوهرم شروع می‌کنه به بازی با بچه‌ها. اینطور نیست که شوهرم وقتی اومد خونه بره بخوابه و بعد هم انتظار داشته باشه غذا آماده باشه و یا بچه‌ها سر و صدا نکنند».

عدم غرق‌شدگی در مسئولیت‌های فردی و اولویت‌دهی به خانواده با انجام رفتارهایی هم‌چون اهمیت غذا خوردن در کنار خانواده نه در محل کار، عدم درگیر شدن زن به کارهای خانه (مثل ظرف شستن و تمیزکاری) در زمان برگشت شوهر از کار؛ همراهی زوجین برای شرکت در مهمانی‌ها و مراسم‌های مختلف، زمان‌بندی برای انجام امور شخصی مثل استفاده از موبایل در زمان‌های مشخص، وقت‌گذاری شوهر برای زن و فرزندان موقع برگشت از محل کار و عدم انتقال خستگی‌های ناشی از کار به محیط خانواده و... از استراتژی‌های مؤثر زوجین جهت حذف کلیشه‌های نقشی زنانه و مردانه در زندگی مشترک می‌باشد. زن شماره ۱۷ در این باره می‌گوید:

«قبل از ورود شوهر همه کارهای شخصی مو کردم که وقتی ایشون اومد بشینم کنارش نه اینکه هی در آشپزخانه و... باشم. من خودم حتی ظرف‌ها رو نشسته می‌ذارم روی کابینت و بعد از رفتن شوهرم شروع به شستن اونها می‌کنم آخه شوهرم وقتی می‌ره تا شب برنمیگرده خب این چند ساعتی که هست رو کنار هم باشیم بهتره».

همراهی مردان در انجام کارهای خانه مثل نظافت، جارو زدن، ظرف شستن و یا نگهداری از فرزندان در ساعاتی از شبانه روز برای آسایش و استراحت بیشتر همسر و عدم توقع داشتن از زن برای فراهم کردن غذا و رسیدگی به امور خانه و هم‌چنین عدم کنار کشیدن خود در موقعیت‌های به ظاهر زنانه هم‌چون زایمان و

بچه‌دار شدن، نمونه‌هایی از تعهد و همراهی مرد در کمک به انجام نقش‌ها و وظایف همسر می‌باشد. زن شماره ۱۶ در این باره می‌گوید:

«موقع زایمان شوهرم کنارم بود و از نظر احساسی خیلی بهم کمک کرد. تمام کارهای خونه، کارهای من و بچه رو انجام می‌داد و این کارها رو هم با منت و اجبار نمی‌کرد. کاملاً با عشق و علاقه به من کمک می‌کرد».

نمود دیگری از همراهی و همدلی زوجین در زندگی، بهره‌مندی زوجین از حمایت و تشویق عاطفی، معنوی و مادی یکدیگر جهت کسب موفقیت‌های فردی می‌باشد. مثلاً حمایت و تشویق مرد از زن، جهت ادامه تحصیل یا کسب مهارت‌های اجتماعی هم‌چون مهارت رانندگی، مخصوصاً در شرایط سایه‌اندازی کلیشه‌های جنسیتی در جامعه، از جمله این موارد است. زن شماره ۸ نقش همسر در افزایش اعتماد به نفس خود را این‌چنین توصیف می‌کند:

«وقتی تازه گواهینامه رو گرفته بودم شوهرم یه روز ماشین رو داد بهم و گفت خودت برو دانشگاه. دچار شک و تردید بودم که برم یا نرم ولی اون تشویقم کرد و گفت برو من بهت میگم که میتونی و برو. در مورد تحصیل هم اینقدر تشویقم کرد و بهم امید داد که نشستم خوندم و تونستم ارشدم رو بگیرم. تشویق کردن، اعتماد به نفس دادن و حامی بودن یه هدیه است که آقا به خانم می‌ده».

• استراتژی اعتدال رفتاری در شرایط وجود باورهای افراطی (صمیمیت بیش از حد) و باورهای تفریطی (استقلال بیش از حد) در ارتباط با خانواده‌های اصلی

به عقیده مصاحبه‌شوندگان، کژکارکرد جریان تربیتی در خصوص کمیت و کیفیت رابطه زوجین با خانواده‌های اصلی، یکی از مواردی است که بر کیفیت زندگی زناشویی اثر سویی می‌گذارد. وجود جریان جامعه‌پذیری افراطی به معنای وابستگی بیش از حد به خانواده‌های اصلی و یا جامعه‌پذیری تفریطی به معنی جدایی و استقلال بیش از حد از خانواده‌های اصلی، نه تنها موجب بروز مشکلات جدی میان زوجین و خانواده‌های اصلی آنها می‌گردد بلکه عواقب این نوع رفتارهای افراطی و تفریطی کیفیت زندگی زناشویی را نیز خدشه‌دار می‌کند.

از جمله مواردی که زوجین برای اجتناب از آسیب‌رسانی رابطه با اطرافیان اتخاذ می‌کنند عبارت است از: رازداری و عدم واگویی مسائل زندگی زناشویی نزد دیگران، حتی نزد پدر و مادر؛ عدم دخالت در زندگی دیگران و عدم اجازه به دخالت دیگران در زندگی زناشویی خود زوج‌ها. به عقیده مصاحبه‌شوندگان، زوجین باید در ارتباط با اطرافیان بخصوص خانواده‌های دو طرف، تعادل ارتباطی را حفظ کنند. ارتباط و رفت‌وآمد بیش از حد از یک‌سو و عدم ارتباط یا ارتباط خیلی کم با خانواده‌ها از سوی دیگر، هر دو می‌تواند آسیب‌زا باشد. مرد شماره ۱ این تعادل ارتباطی را چنین توصیف می‌کند:

«مادرم خیلی وارد زندگی ما نمی‌شه ولی رابطه خوبی با خانمم دارند، اما خیلی با هم صمیمی نمی‌شوند و مرزها رو رعایت می‌کنند و من هیچ وقت تشیی بین‌شون مشاهده نکردم».

ارتباط شوهر با اطرافیان مخصوصاً مادر و خواهر خود، مصداقی دیگر از تعادل ارتباطی است. زن شماره ۵ اجتناب شوهر از ابراز محبت بیش از اندازه در حضور زن نسبت به مادر و خواهر خود را، قابل ستایش و مثال‌زدنی تعبیر می‌کند:

«به نکته‌ای که خانم‌ها خیلی روش حساس هستند اینه که شوهرشون در حضور اونا به افراد دیگه بیشتر محبت کنه و شوهرشون کس دیگه‌ای رو بیشتر از اونا دوست بداره و ازش تعریف کنه، خوشبختانه شوهر من این موارد رو خیلی مراعات می‌کنه و تا به حال ندیدم که در حضور من از مادر یا خواهرش تعریف و تمجید زیادی کنه».

مصاحبه‌شوندگان معتقدند زوجین در عین شنیدن و استفاده از تجربیات و نظرات خانواده‌ها در مسائل و موضوعات مختلف، بهتر است مانع از دخالت مستقیم خانواده‌ها در تصمیمات نهایی شوند. حتی در مواردی که زوجین حس کنند که دخالت خانواده‌ها موجب آسیب خوردن زندگی مشترک می‌شود، لازم است که به صورت رک و صریح از خانواده‌ها تقاضا کنند که در مسائل و امور زندگی زوجی دخالت نکنند. مرد شماره ۵ در زمینه محدود کردن دخالت خانواده‌ها معتقد است:

«من و همسرم حرف خانواده‌هامون رو می‌شنویم و بهشون احترام کامل می‌ذاریم ولی در جایی که پدر و مادرمون بگویند که تو اینکارو بکن یا اون چیز رو بخر، می‌گیم باشه تا ببینیم چی می‌شه و بعد می‌ایم خودمون دو نفر با هم صحبت می‌کنیم و تلاش می‌کنیم که اون تصمیم رو خودمون دوتا بگیریم نه اینکه کس دیگه‌ای حتی نزدیک‌ترین افراد برای ما تصمیم بگیرند».

یکی از مسائلی که می‌تواند در زندگی زوجی مشکل‌ساز باشد، سوءبرداشت از علاقه شوهر به رابطه با خانواده‌اش می‌باشد. زن‌ها معمولاً از این پدیده با عنوان اهمیت دادن بیشتر شوهر به خانواده اصلی در مقابل اهمیت دادن کمتر به زن و فرزندان یاد می‌کنند. اما به عقیده زوجین در این مورد ضروری است که خانم‌ها درک کنند که ارتباط شوهر با خانواده اصلی مخصوصاً مادر، یک نیاز روانی در مردان می‌باشد که ضروری است به آن اهمیت داده شود. زن شماره ۴ نقش خود در تقویت ارتباط میان شوهر و خانواده اصلی‌اش را این‌چنین بیان می‌کند:

«خانواده شوهرم شهر دیگه‌ای زندگی می‌کنند و ما چهارم‌محل. هر وقت می‌دونم که شوهرم چند روز بیکار است بهش نمی‌گم بشین پیش من یا با من باش. بهش می‌گم برو کرمان یه سر به پدر و مادرت بزن و سیراب شو و بعد برگرد».

با وجود عدم اعمال مستقیم نظرات والدین در زندگی زوجی، اما زوجین تلاش می‌کنند تا در هر شرایطی احترام خانواده‌های طرفین را حفظ کنند. قدرشناسی از زحمات والدین در قالب خرید کادو و سر زدن به آنها در طول هفته و تلاش برای مثبت‌اندیشی و عدم سوءبرداشت از رفتار و گفتار والدین، مثلاً به دل نگرفتن و عدم رنجش از حرف‌های ناراحت‌کننده خانواده‌های طرفین؛ قلمداد کردن پدر و مادر همدیگر به مانند پدر و مادر خود و حرف آنها را دلسوزی قلمداد کردن نه دخالت و... نمونه‌هایی از رفتارهایی است که

موجب تقویت احترام میان زوجین و خانواده ها می‌گردد. زن شماره ۱۹ تجربه خود در این زمینه را این‌گونه بیان می‌کند:

«من حرف‌های خانواده شوهرم را دخالت نمی‌دونم بلکه دلسوزی قلمداد می‌کنم. فکر می‌کنم آگه این حرف رو مادر خودم می‌زد چه برداشتی می‌کردم، خب مادر شوهرمم مثل مادر خودم. بهتره که صحبت های اونارو به بدی برداشت نکنیم».

یکی از مواردی که در صورت عدم مدیریت درست می‌تواند مشکل‌ساز بوده و فضای تعاملی محترمانه میان زوجین و خانواده‌ها را به فضای رقابتی ناراحت‌کننده تبدیل کند، رابطه عروس و مادر شوهر است. مصاحبه‌شوندگان در مدیریت این رابطه مواردی را عنوان کرده‌اند از جمله: خوب جلوه دادن عروس و مادر شوهر نزد یکدیگر توسط شوهر و عدم انتقال حرف‌های بحث برانگیز عروس و مادر شوهر به یکدیگر؛ خنثی بودن و بی‌طرفی شوهر در رابطه میان عروس و مادر شوهر که همه این رفتارها موجب افزایش احترام میان مادر شوهر و عروس می‌گردد. مرد شماره ۱۰ می‌گوید:

«اوایل آگه خونه مادر شوهرم حرفی می‌زدند که به من بر بخوره تا مدت‌ها اعصابم خورد می‌شد گلايه می‌کردم و به شوهرم گیر می‌دادم. یه روز شوهرم گفت ببین مشکل خودت رو با خانواده من خودت حل کن. انتظار نداشته باش من که هر دوی شما رو دوست دارم بین شما قرار بگیرم. به طرف هر کدوم پیام اون یکی ناراحت می‌شه. دیدم واقعا حق با شوهرم هست و من نباید اینطوری فکر کنم».

• استراتژی واقع‌گرایی در شرایط اهمیت "دیگری قضاوت‌کننده"

به عقیده مصاحبه‌شوندگان، یکی از بسترهای معیوب فرهنگی در جامعه ایرانی چشم و هم‌چشمی، مقایسه‌گری و اهمیت "دیگری قضاوت‌کننده" در زندگی می‌باشد. در این شرایط، زوجین همواره خود و زندگی خود را مورد قضاوت دیگران دیده و فارغ از واقع‌گرایی و در نظر گرفتن توانایی‌های اقتصادی و قابلیت‌های فردی و اجتماعی خود، همسر و خانواده‌شان، تنها برای کسب تأیید دیگران رفتار می‌کنند. در چنین وضعیتی افراد نسبت به آنچه دارند قانع نبوده و با دیدی انتقادی به همسر، خانواده، وضعیت اقتصادی و منزلت اجتماعی خود می‌نگرند و از هویت فردی، خانوادگی و اجتماعی خود کناره‌گیری می‌کنند. می‌توان گفت در این وضعیت، زوجین زندگی خود را مطابق خواسته‌ها، آرزوها و نیازهای مصرفی خود پیش می‌برند نه مطابق دارایی‌ها و توانمندی‌های موجود. با این وجود به عقیده مصاحبه‌شوندگان، می‌توان با اتخاذ استراتژی‌ها و راهبردهای موثر، از اثرگذاری منفی این شرایط جلوگیری کرد.

به گفته مصاحبه‌شوندگان یکی از عوامل مهم در زندگی زوجی، دوری از ایده‌آل‌اندیشی و ارضای خواسته‌ها بر اساس انتظارات معقول و قابل دسترس می‌باشد. پذیرش سختی‌های زندگی در کنار شادی‌های آن، پذیرش نقطه ضعف‌های همسر در کنار خوبی‌ها و نقاط مثبت شخصیتی او، تعادل سطح انتظارات با توجه به توانایی‌های جسمی، روحی و اقتصادی همسر، عدم مقایسه‌گری همسر و زندگی خود با دیگران و ...، نمونه‌هایی از اتخاذ استراتژی واقع‌گرایی توسط زوجین می‌باشد. زن شماره ۶ در این باره می‌گوید:

«من همسرم را دوست دارم در کنار خوبی هایش، بدی هایش را هم دوست دارم، و هر زنی به نظر من همان طوری که خوبی های همسرش را میبیند و می پذیرد باید بدی هایش را هم پذیرد و هر دو را مدنظر بیاورد نه اینکه در زندگی فقط مشکلات همسرم جلوی چشمم باشه و مدام بهش ایراد بگیرم».

از سوی دیگر مصاحبه شوندگان معتقدند یکی از مهم ترین مسائلی که در زندگی زوجی تاثیر دارد، زندگی "برای خود" و عدم تاثیرپذیری از قضاوت و نظر دیگران می باشد. مرد شماره ۷ در این زمینه معتقد است:

«من نمی خوام برای دیگران زندگی کنم در این صورت زندگی افتضاح می شه، چون می خوام همیشه مطابق نظر دیگران زندگی کنیم و ببینیم دیگران چی می گویند. اقوام من هنوز بعد از ۵ سال دلشون برا من می سوزه که چرا نه خرید عقد داشتیم نه مراسم ازدواجی. ولی این موارد کاملاً شخصی است چون به نظر من این موارد خوشبختی نمیاره، اگه بخام براد دل دیگران زندگی کنم، شکست می خورم. به نظر من فرد باید براد دل خودش زندگی کنه».

کم کردن سطح توقعات و متوقع بودن از شوهر در حد میزان در آمد وی، نه بیش از آن، ساده زیستی و دوری از تجمل گرایی، عدم اصرار برای تازه کردن وسایل و لوازم زندگی، صرفه جویی در مصرف پوشاک و خوراک و آب، برق و گاز، خرید مطابق نیاز نه مطابق خواسته ها و ... از جمله اموری است که زنان در راستای درک و پذیرش وضعیت اقتصادی شوهر انجام می دهند. زن شماره ۴ تجربه خود در این زمینه را این گونه بیان می کند:

«من در زندگی هرگز چیزی از همسرم نخواستم حتی سیب زمینی و پیاز. این امر با اعتراض همسرم روبرو بود که می گفت چرا تو چیزی تو خونه نیست به من نمیگی؟ من می گفتم شاید شوهرم پول نداره چیزی بخره من چیزی نگم که ایشون خجالت بکشه».

به گفته مصاحبه شوندگان یکی از مواردی که منجر به آسودگی خاطر در زندگی می شود، کنار آمدن زنان با موقعیت شغلی مردان، عدم ایرادگیری از شغل آنها و عدم توقع از آنها برای دستیابی سریع برای رسیدن به موقعیت شغلی بالاتر می باشد. می توان گفت درک و پذیرش موقعیت شغلی و اقتصادی همسر در صورتی حاصل می شود که زنان قادر به درک تفاوت شرایط زندگی در خانه پدری و خانه شوهر باشند و از شوهر و زندگی زناشویی خود توقع آسودگی و رفاهی که در خانه پدری تجربه کرده اند را، نداشته باشند. مرد شماره ۱۴ در این باره می گوید:

«خانمم در خانواده ای بود که از نظر مالی مشکلی نداشتند و بعد که اومد در خونه من خیلی رفاهش کمتر شد. در یک سال شاید یکبار لباس می خره اما در خونه باباش شاید ماهی یک بار می خرید. هر چند خانمم در خانواده خودش شرایط خوبی داشت اما با ورود به زندگی من، شرایط اقتصادی من رو دید و قانع بودن و عدم ایرادگیری کمکی زیادی به من کرد».

علاوه بر این مدیریت درآمد خانواده مسئله مهمی است که باید توسط هر دو یا یکی از زوجین که توانایی بالاتری در تطبیق دخل و خرج دارد، انجام شود، به زعم مصاحبه‌شوندگان در بسیاری از موارد، زنان توانایی بالاتری در مدیریت اقتصادی خانواده دارند و واگذاری مدیریت خانواده به آنها، نباید مطابق باور عامه به دیده یک مسئله جنسیتی و تحکم اقتصادی زن بر خانواده تعبیر شود. مرد شماره ۱۲ در این باره می‌گوید: «خانم از من اقتصادی تره و شرایط کاری منو درک می‌کنه و این خیلی مهمه که من به همسر اعتماد کنم و بدونم ایشون تا آخر برج شرایط رو طوری از لحاظ اقتصادی برنامه‌ریزی می‌کنه که به من فشار اقتصادی نیاد».

• استراتژی مهم انگاری همسر در شرایط نبود فرهنگ تفکر جمعی و بی‌اعتمادی نسبت به مشورت با همسر

یکی از موضوعاتی که در زندگی مشترک به طور مکرر پیش می‌آید، تصمیم‌گیری در مورد امور مختلف می‌باشد. به عقیده زوجین اگر چه تصمیم‌گیری در مورد مسائل و موضوعات مختلف زندگی زناشویی در اولین مرتبه نیازمند مشارکت و هم‌فکری زن و مرد با یکدیگر می‌باشد؛ اما برخی بسترهای معیوب فرهنگی، هم‌چون عدم نهادینه شدن فرهنگ مشارکت و تفکر جمعی، اعتقاد به برخی باورهای اشتباه در مورد مشورت و هم‌فکری با همسر هم‌چون، عدم مشورت با همسر به بهانه عدم تخصص و شناخت همه‌جانبه وی از موضوع، برخورداری یکی از زوجین از مزیت تحصیلی بالاتر یا منزلت اجتماعی، شغلی و خانوادگی بهتر؛ عدم اعتماد به مشورت با همسر مخصوصاً مشورت با زنان به دلیل باور به این تفکر که دخالت دادن زنان در تصمیم‌گیری‌های مهم زندگی موجب بی‌راهه رفتن می‌شود و ترجیح مشورت با دیگری غریبه به جای مشورت با همسر و فرزندان، موجب شکل‌گیری پدیده تک‌اندیشی در زندگی زناشویی شده است. در این شرایط، زوجین با اتخاذ استراتژی‌هایی از اثرگذاری سوء این زمینه‌های فرهنگی بر روابط زناشویی خود جلوگیری می‌کنند که در ادامه به برخی از این استراتژی‌ها اشاره می‌شود.

از دید مصاحبه‌شوندگان، مسائلی هم‌چون بالا بودن سطح تحصیلات یکی از زوجین نسبت به دیگری، برتری موقعیت اجتماعی و مالی خانواده‌های یکی از زوجین، اشتغال و استقلال مالی زن، زیبایی جسمی و ظاهری یکی از زوجین و ... از جمله مصادیق خود برترینی زوجین در زندگی مشترک می‌باشد. به عقیده زوجین "هم‌سان‌نگری" و حاکمیت تفکر "ما بودن" در مقابل "من بودن" باید جایگزین منیت و خودبرترینی در رابطه زوجی شود و رابطه زوجی باید به گونه‌ای باشد که یکی از زوجین در مقابل دیگری حس سرخوردگی و بی‌ارزشی نکرده و زوجین هم‌دیگر را به چشم رقبایی ننگرند که تلاش برای کسب برتری در مقابل همسر، دغدغه اصلی آنها باشد. زن شماره ۲ می‌گوید:

«من و شوهرم رقابتی باهم نداریم که اون این جور است و من این جور باید باشم، ما رفاقت و دوستی در زندگی داریم و این اوج حسی است که ما نسبت به هم می‌تونیم داشته باشیم».

از دید مصاحبه‌شوندگان با توجه به این‌که مشورت و هم‌فکری با همسر موجب تقویت حس دیده شدن و ارزشمندی در طرف مقابل می‌گردد، بنابراین ضروری است که زوجین نه تنها در کلی‌ترین تا جزئی‌ترین مسائل زندگی، بلکه حتی در اموری که احتمال می‌رود همسر تخصصی در آن امور ندارد با وی مشورت کنند. زن شماره ۱۱ در این باره می‌گوید:

«بعد از چند سال که پول جمع کردیم، می‌خواستیم ماشین بخریم شوهرم به من گفت با این پولی که داریم به نظرت چه ماشینی بخریم؟ خب من در زمینه ماشین تخصصی ندارم اما خیلی خوب بود که ایشون نظر منو پرسید و حس خیلی خوبی بهم دست داد در حالی که شوهرم می‌تونست بره به ماشینی بخره و بیاره دم خونه نظر من رو هم نپرسه».

به عقیده مصاحبه‌شوندگان از آنجایی که اختلاف نظر بین دو زوج حتی صمیمی‌ترین و نزدیک‌ترین زوج‌ها، امری بدیهی قلمداد می‌شود، اما ضروری است که در چنین موقعیت‌هایی هر یک از زوجین یا تلاش کنند تا از قبل گفت‌وگو و مذاکره به تفاهم و اشتراک در مسئله مورد نظر برسند و یا در صورت عدم تفاهم و مخالفت با نظر هم‌دیگر، اما به وی احترام بگذارند. احترام به تفاوت سلیقه‌ها و عدم جانبداری بی‌جا از عقیده خود، رفتاری است که با توجه به تنوع و تکثر عقیده‌ها و سلیقه‌ها در دنیای امروز، نیاز است تا به عنوان یک هنجار اساسی درونی گردد. مرد شماره ۳ تجربه خود در زمینه تلاش برای نزدیکی و تفاهم بیشتر در سلاطین متضاد را اینگونه توصیف می‌کند:

«من از مسافرت خوشم میاد ولی خانمم اقتصادی تره و می‌گه پول سفر رو بذاریم برا آینده بچه‌ها. در نهایت تصمیم گرفتیم مسافرت‌های کم خرج بريم. در واقع ما سلیقه‌هامون یکی نشد اما به مرور زمان سعی کردیم یه راه حلی پیدا کنیم که نزدیک به نظر و سلیقه هر دوی ما باشه».

بحث و نتیجه‌گیری

با وجود تغییر و تحولاتی که جامعه ایران و به تبع آن خانواده ایرانی، در گذر تاریخ به خود دیده است، اما قداست و ارزشمندی نهاد خانواده نزد ایرانیان هرگز از بین نرفته است. یافته‌های پژوهش حاضر که ماحصل مصاحبه با ۲۰ زوج چهارم‌محال و بختیاری که دارای رضایت حداکثری از زندگی زناشویی، می‌باشد، نشان می‌دهد اگرچه بر اساس گزارش‌های رسمی ثبت احوال ایران، آمار طلاق‌های ثبت شده در استان چهارم‌محال و بختیاری، در حال افزایش است؛ اما نهاد خانواده و روابط زناشویی در این استان، هم‌چنان از جایگاه و اهمیت بالایی برخوردار است.

از دید زوجین چهارم‌محالی، زمینه‌ها و بسترهای معیوب فرهنگی شامل مواردی است هم‌چون حاکمیت فرهنگ شرم، سایه‌اندازی بقایای نظام مردسالاری و تفکیک جنسیتی نقش‌ها در خانواده؛ نگاه غالباً منفی به خانواده‌های اصلی (پدر و مادری) که به دنبال خود نوعی روابط افراطی یا تفریطی را در پی دارد؛ تک‌اندیشی و بی‌توجهی به مشورت کردن با شریک زندگی؛ مقایسه‌گری و اهمیت دادن به "دیگری قضاوت‌کننده" و غیره؛

که همه این‌ها عمدتاً ریشه در برخی باورها و آموزه‌های موجود در فرهنگ سنتی جامعه داشته و از طریق جریان جامعه‌پذیری، از طریق نهاد خانواده و سایر نهادهای آموزشی به افراد منتقل شده است. تلاش زوجین در راستای حذف زمینه‌های معیوب برخاسته از فرهنگ سنتی، به معنای توسل به باورهای مدرن برگرفته از فرهنگ غربی نیست، بلکه نوعی بازاندیشی فعال زوجین در زندگی زناشویی خود و استفاده از راهبردهای کیفی غالباً مبتکرانه در راستای استحکام خانواده می‌باشد.

"کنش‌گر فعال بودن" در زندگی مشترک، ویژگی بارز زوجین مورد مصاحبه در این پژوهش است. "کنش‌گر زوجی فعال و خلاق بودن" اشاره به تفکرات، رفتار و اعمال زوجین در واکنش به زمینه‌های معیوب فرهنگی و "انتخاب آگاهانه" سبک و شیوه زندگی خودشان دارد، که توسط کنش‌گران اصلی خانواده یعنی "زن و شوهر" انجام شده و منجر به بازتولید کیفی خانواده در جامعه می‌شود. به عنوان مثال در خانواده‌های چهارمحال و بختیاری فرهنگی به نام شرم و حیا وجود دارد، به این معنی که زن و مخصوصاً شوهر از ابراز احساسات به همسر چه در جمع و چه در خلوت خجالت می‌کشد چون این زوجین در خانواده‌هایی بزرگ شده‌اند که والدین‌شان هم از این فرهنگ پیروی می‌کردند و به نوعی با ابراز احساسات از دوران کودکی آشنایی پیدا نکردند و همین امر موجب استمرار این فرهنگ در اکثر خانواده‌های این استان شده است. رانور و ولینگ^۱ (۲۰۰۵) ابراز احساسات را شیوه‌های بیان کلامی و غیرکلامی افراد هنگامی که در موقعیتی بر روی احساساتش متمرکز هستند، تعریف کردند. گور-آریه^۲ (۲۰۱۰) نیز ابراز احساسات را به عنوان ابراز احساسات کلامی و غیرکلامی احساسات از سوی یک فرد تعریف می‌کند. به گفته زوج‌ها حاکمیت فرهنگ شرم در بستر خانواده (چه در رابطه زوجی با یکدیگر، چه در رابطه والدین و فرزندان) امری منفی و موجب فاصله‌گیری اعضای خانواده از یکدیگر، مانع از آشنایی فرزندان با مهارت‌های احساسی مورد نیاز برای زندگی آینده، و در نهایت مانع بروز صمیمیت‌های عاطفی، احساسی و جنسی در روابط زوجی می‌گردد. پژوهش‌های مختلف به ارتباط مثبت بین ابراز احساسات با کیفیت زناشویی اشاره شده است (شرام، مارشال، هریس ولی^۳، ۲۰۰۵؛ استفورد^۴، ۲۰۰۳). در راستای نتایج پژوهش ما، میلر، کاولینگ و هاستون^۵ (۲۰۰۳) بیان کردند همسرانی که احساسات خود را به یکدیگر ابراز می‌کنند ممکن است بتوانند بر روی رفتار یکدیگر نیز تاثیر بگذارند. مثلاً هنگامی که یک مرد یا زنی از کاری که یکی از آنها در رابطه با ازدواجشان برای دیگری انجام داده یا به خاطر خود آن فرد به ابراز احساسات می‌پردازد، همین امر ممکن است باعث تقویت در طرف مقابل شود و مرد یا زن در آینده رفتارهای مثبت‌تر و بیشتری از خود نشان دهد و ممکن است موجب ایجاد افکار و ادراکات مثبت‌تری در رابطه با ازدواجشان در آن زوج شوند و نتیجه این موارد، تحکم در زندگی و

1. Rauer & Volling

2. Gur-Aryeh

3. Schramm, Marshall, Harris, & Lee

4. Stafford

5. Miller, Caughling, & Huston

افزایش کیفیت زناشویی خواهد شد. استراتژی زوجین در شرایط حاکمیت فرهنگ شرم شامل مواردی هم چون سعی در بیان ابراز هرگونه احساسات عاطفی به همسر چه در جمع خانواده و چه در خلوت (متناسب با موقعیت) و ایجاد روابط صمیمانه و دوستانه بین خود و فرزندان و در نتیجه نهادینه شدن مهارت های احساسی در خانواده می باشند.

کلیشه های نقشی زنانه و مردانه نمونه ای دیگر از باورهای سنتی است که ناشی از تعبیر اشتباه از تقسیم مسئولیت در خانواده می باشد. کلیشه های نقش جنسیتی به ایده هایی در مورد ویژگی ها، رفتارها و فعالیت های زن و مرد از جمله وظایف و مسئولیت های مربوط به کار و خانه اشاره دارد. بر اساس پژوهش های انجام شده کیفیت زناشویی امروزه تحت تاثیر دیدگاه مساوات طلبانه وظایف میان زن و شوهر قرار دارد زیرا در این دیدگاه هم در نگرش و هم در تقسیم کار میان زن و شوهر یک انعطاف پذیری و سازگاری خوبی مشاهده می شود (استانیک و برایانت^۱، ۲۰۱۲؛ کافمن و تانیگوچی^۲، ۲۰۰۶). نتایج پژوهشی نشان داد زوجینی که دیدگاه مساوات طلبانه ای نسبت به مسئولیت ها در زندگی به یکدیگر دارند، شادمانی و رضایت بالاتری نسبت به کسانی که دیدگاه سنتی نسبت به مسئولیت های زندگی دارند، گزارش کردند (کافمن و تانیگوچی، ۲۰۰۶). در فرهنگ ایرانی- اسلامی کشور ما به درستی و با توجه به شرایط روحی و جسمی مرد و زن، قائل به تقسیم بندی مسئولیت های زوجی شده است؛ اما به عقیده زوجین این موضوع، اشتباهاً، تعبیر به "زن درون خانه" و "مرد بیرون از خانه" شده است. در این تعبیر زن محدود به فعالیت های درون خانه و تربیت فرزندان و مرد محدود به فعالیت های بیرون از خانه می شود (محمدی، ۲۰۱۴). اما زوجین در مقابل این تعبیر اشتباه، معتقد به نوعی بازتعریف مسئولیت های زندگی، متناسب با شرایط جامعه امروز هستند. فراهم شدن امکان اشتغال و تحصیل و انجام فعالیت های اجتماعی در بیرون از خانه و مسئولیت "مادری" و "همسری" در درون خانواده برای زنان و قائل شدن حق انتخاب نوع زندگی فردی و اجتماعی توسط خود آنها و هم چنین تشویق مردان به همراهی در انجام امور خانه و مشارکت مستقیم در تربیت فرزندان، در کنار انجام مسئولیت های بیرون از خانه، نه تنها درک زوجین از سختی مسئولیت های یکدیگر را افزایش، بلکه میزان همدلی و همراهی آنها با یکدیگر را نیز افزایش می دهد. نتایج پژوهش ها نیز از تقسیم مناسب و واقعی امور خانه به عنوان یک متغیر پیش بین کننده و دارای رابطه مثبت با کیفیت زناشویی گزارش داده اند (فریسکو و ویلیامز^۳، ۲۰۰۳؛ میکلسون، کلفی^۴ و ویلیامز، ۲۰۰۶؛ دیویس و گرینشتاین^۵، ۲۰۰۹).

مقوله دیگری که زوجین در این پژوهش اشاره کرده اند موضوع "رابطه اجتماعی" خانواده با سایر خانواده ها می باشد. با وجود این که خانواده های چهارمحالی اصولاً انسان های اجتماعی و مهمان نوازی

1. Stanick & Bryant

2. Kaufman & Taniguchi

3. Frisco & Williams

4. Mickelson & Claffey

5. Davis & Greenstein

هستند و رابطه با اطرافیان، مخصوصاً خانواده و دوستان در فرهنگ ایرانی- اسلامی نیز بسیار تأکید شده است و از آن به عنوان "صله رحم پرستی" یاد می‌شود، اما زوجین مورد مصاحبه معتقدند "صله رحم پرستی" با مفهوم "اهمیت دیگری قضاوت‌کننده" و "چشم و هم‌چشمی" همراه شده است. "دیگری" جایگاه مهمی برای خانواده‌ها دارد. به گفته زوجین، آنها در فرایند جامعه‌پذیری خود یاد گرفته‌اند که همواره برای جلب رضایت و تأیید دیگران زندگی کنند. اهمیت "دیگری قضاوت‌کننده" و ترس از طردشدن و عدم دریافت تأیید و احترام از سوی دیگران، منجر به ایجاد پدیده مقایسه‌گری و چشم و هم‌چشمی شده است به گونه‌ای که زوجین در فرایند ارتباط خود با دیگران همواره زندگی خود را مخصوصاً از نظر موقعیت اقتصادی و منزلت اجتماعی با دیگران مقایسه کرده و خواهان کسب موقعیتی برتر، با هدف دریافت تأیید بیشتر از طرف دیگران هستند. پژوهش‌ها نیز نشان دادند همین امر موجب به تأخیر افتادن ازدواج جوانان شده و از سوی دیگر به عنوان یکی از علل اجتماعی مؤثر در طلاق مورد بررسی قرار گرفته است (فولادی و شاه نعمتی گاوگانی، ۱۳۹۴؛ باستانی، گلزاری و روشنی، ۱۳۹۰). به عقیده زوجین اتخاذ استراتژی واقع‌نگری با توجه به شرایط منحصر به فرد هر خانواده و تزیق مفهوم اهمیت و اولویت دادن به آرامش خانواده خود در عوض اهمیت دادن به کسب تأیید و تمجید از دیگران، نه تنها منجر به صله رحم پرستی در مفهوم اصیل آن به معنای رابطه متمرکز با دیگران می‌شود، بلکه رضایت و آرامش زوجین و خانواده را در بر دارد.

در فرهنگ ایرانی- اسلامی "پدر و مادر" و استمرار رابطه با آنها مخصوصاً بعد از ازدواج با وجود استقلال مکانی از آنها، بسیار تأکید شده است. اما به عقیده زوجین آن‌چه ارتباط سازنده و مؤثر زوجین با خانواده‌های اصلی را خدشه‌دار می‌کند، ارتباطی افراطی و بسیار نزدیک با خانواده‌های اصلی و یا رابطه تفریطی و جدایی از خانواده‌های اصلی است. مشاهده شده است که دخالت^۱ خویشاوندان نسبی یا خود خانواده، همسایه‌ها و دوستان بر زندگی زناشویی تأثیر می‌گذارد (پروکس^۲، ۲۰۰۶). تجارب بالینی، نشان می‌دهد که موضوع بیشتر دعوای زن و شوهران ایرانی چگونگی رابطه آنها با خانواده‌ها و اطرافیان‌شان است. مشکل در اعمال نفوذ یا دخالت خانواده‌های اصلی در روابط زناشویی فرزندان‌شان و تربیت نوادگان خویش است (آرین‌فر و رسولی، ۱۳۹۸). پژوهش‌های متعدد در ایران که روی زوج‌های متقاضی طلاق انجام شده نشان داده‌اند که یکی از مهم‌ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده انحلال زندگی زناشویی، کیفیت پایین رابطه با خانواده همسر و دخالت خانواده همسر بوده است (عباسعلی‌زاده، ۱۳۸۹، به نقل از چراغی، مظاهری، موتابی، پناغی، صادقی و سلمانی، ۱۳۹۴). در سبک زندگی ایرانی، فرزندان تا پیش از ازدواج غالباً با خانواده خود زندگی می‌کنند، نزدیکی عاطفی شدیدی با آنها احساس می‌کنند و بعد از ازدواج هم براساس شواهد پژوهشی موجود به نظر می‌رسد وضعیت خانواده در بافت فرهنگی ایرانی حالتی بین گسترده و هسته‌ای است. زیرا با وجود آنکه در حال حاضر اغلب همسران پس از ازدواج، منزلی جدا از دو خانواده

1. Interferences

2. Proulx

را برای سکونت انتخاب می‌کنند، اما پیوندی قوی با خانواده‌های اصلی خود حتی پس از ازدواج دارند (آزاد برمکی و بهار، ۲۰۰۶؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴). در نتیجه این پیوند عاطفی که یک حالت رابطه افراطی است، می‌تواند منجر به دخالت والدین در زندگی زناشویی شود که این عامل، در پژوهش‌های مختلف به عنوان پنجمین عامل مهم و پیش‌بینی‌کننده طلاق در ایران شناخته شده است (چراغی و همکاران، ۱۳۹۴؛ قاسمی و ساروخانی، ۱۳۹۲). از سوی دیگر در فرهنگ سنتی به اشتباه از رابطه میان مادر شوهر- عروس یا مادر زن- شوهر و غیره به بدی یاد شده است؛ در نتیجه برای ممانعت از درگیری و اختلاف، راه حل جدایی افراطی از خانواده‌های اصلی به زوجین توصیه می‌شود. زوجین این پژوهش ضمن اذعان به تأثیر معکوس اینگونه آموزه‌های سنتی که موجب بالا رفتن اختلافات می‌شود، به اتخاذ استراتژی‌های تعادلی هم‌چون برقراری رابطه مستمر با خانواده‌های اصلی در عین حفظ حریم خصوصی زندگی مشترک و رابطه مبتنی بر احترام به دور از صمیمیت‌های افراطی اقدام می‌کنند.

یکی دیگر از مواردی که ریشه در ساختار سنتی جامعه ایرانی مخصوصاً چهارمحال و بختیاری دارد، روابط عمودی قدرت در خانواده می‌باشد. در روابط خانوادگی، قدرت مفهومی است که از راه رفتارهای عینی اعضا قابل مشاهده است و معمولاً شاخص عمده تعیین میزان قدرت زن و شوهر در روابط متقابل‌شان، الگوی مشارکت در تصمیم‌گیری است (لاوی و کاتز^۱، ۲۰۰۲). در روابط عمودی قدرت، تنها یک مرجع به عنوان قدرت برتر در خانواده شناخته می‌شود. این قدرت برتر که قابلیت تصمیم‌گیری در امور مختلف را دارد، می‌تواند زن، شوهر و یا فرزندان باشد. در چهارمحال و بختیاری از گذشته تاکنون به دلیل تلفیق ساختار عمودی قدرت با نظام مردسالاری و تأثیرپذیری خانواده از این زمینه فرهنگی، مرجع قدرت، غالباً مرد خانواده بوده است و همین امر در خانواده منجر به فردگرایی، تک‌اندیشی، دوری از تفکر جمعی، نبود تفکر انتقادی و سرکوب شدن ایده‌ها و نظرات سایر اعضای خانواده شده است. یکی از مواردی که می‌تواند منبعی برای تعارض زناشویی باشد، نگرش‌های مردسالارانه است. مردسالاری به نظام و ساختاری اطلاق می‌شود، که از راه نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی خود، زنان را زیر سلطه دارد. میزان قدرت مردان نسبت به زنان در جوامع مختلف، متفاوت است. با این حال در تمام جوامع مردسالار، مردان سهم بیشتری از مزایای اجتماعی هم‌چون قدرت، ثروت و احترام دارند. از آنجا که در جوامع مردسالار، زنان و فرزندان نقشی در تصمیمات مهم و انتخاب همسر ندارند و تمام تصمیمات توسط پدر و بزرگان خانواده گرفته می‌شود، آنها ممکن است پس از ازدواج و در زندگی مشترک خود دچار کشمکش و تعارضاتی شوند (سالاری، معین، سهامی و حقیقی، ۱۳۹۲). استراتژی مهم زوجین در مقابله با ساختار عمودی قدرت در خانواده، اعتباربخشی ارزشی به نظرات همه اعضای خانواده، اجازه انتقادگری، مشورت (در امور ریز و درشت، حتی اموری که در تخصص طرف مقابل نیست) و در نهایت، انتخاب بهترین راه پس از مذاکره اعضای خانواده با هم می‌باشد. تصمیم‌گیری زوج‌ها، ویژگی اصلی هر رابطه صمیمی است. بنابراین پژوهش‌های مختلفی نشان می‌دهد که هرچه ساختار

^۱. Lavee & Katz

قدرت بیشتر به تصمیم‌گیری مشارکتی متمایل باشد، سازگاری و رضایت زناشویی بیشتر است (بهمنی، آریامنش و غلامی، ۲۰۱۳؛ کولیک^۱، ۲۰۰۹؛ لیتل، بوکام و همبی^۲، ۱۹۹۶). با تأکید بر یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت خانواده چهارم‌حال و بختیاری، به صورت آگاهانه به دنبال بازتولید کیفی خود مبتنی بر اثربخش‌ترین و مؤثرترین راهبردها و استراتژی‌هایی است که منجر به افزایش میزان رضایت و کیفیت زندگی زناشویی باشد. بنابراین با توجه به آنچه گفته شد، می‌توان نتیجه گرفت، یکی از مسائلی که در سال‌های اخیر ذهن بسیاری از پژوهشگران را در حیطه خانواده به خود مشغول کرده است، دوام و یا فروپاشی نظام خانواده است. زیرا آمار طلاق در سراسر دنیا در حال افزایش یافتن است. از سوی دیگر از آنجایی که یک رابطه منفی بین طلاق و کیفیت زناشویی وجود دارد، همه‌ساله پژوهش‌های در این زمینه (کیفیت زناشویی) در سراسر دنیا با هدف پیشگیری از طلاق و افزایش استحکام نظام خانواده در حال انجام شدن است و پژوهش حاضر نیز در همین راستا انجام گرفت. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، ضروری است تا رفتارهایی هم‌چون اهمیت دادن به تفکر جمعی؛ نهادینه کردن مهارت‌های احساسی-عاطفی؛ از بین بردن کلیشه‌های جنسیتی؛ اهمیت دادن بیشتر به آرامش خانواده در مقابل تلاش برای کسب رضایت و تایید دیگران، و تعدیل روابط و رفتارهای ارتباطی با خانواده‌های اصلی در پی جریان جامعه‌پذیری رسمی (از طریق خانواده‌ها) و جامعه-پذیری غیر رسمی (نهادهای آموزشی و تربیتی) برای افراد درونی گردد. یافته‌های پژوهش حاضر تأیید کرد، زن و شوهر در بازتولید کیفی نهاد خانواده، از همه (سایر نهادهای جامعه) دغدغه‌مندتر هستند. لذا ضروری به نظر می‌رسد که در خصوص افزایش مهارت‌های زناشویی در زوجین، اقدامات اساسی صورت گیرد. اقداماتی که در عوض سرمایه‌گذاری‌های کلان فرهنگی، اجتماعی و غیره، تنها با اصلاح الگوهای رفتاری در خانواده‌ها قابل اعمال است. ذکر این نکته بسیار مهم است که اگرچه در خانواده‌های ایرانی تغییرات ساختاری و عملکردی رخ داده است اما آن چیزی که در این پژوهش همانند نظر آزاد برمکی (۱۳۹۸) بیشتر نمایان شد، این بود که می‌توان گفت که دگرگونی‌های خانواده هسته‌ای در ایران از نوع دگرگونی‌های خانواده در فرهنگ غربی نیست و به عکس دگرگونی‌هایی است متناسب با فضای اخلاقی و دینی حاکم بر جامعه. به عبارتی دیگر از یافته‌های این پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که، خانواده‌های ایرانی نه از سنت به طور کامل جدا شده‌اند و نه به سمت مدرن غربی رفته‌اند، بلکه همان‌طور که اشاره شد خانواده‌های ایرانی به خصوص زوج‌ها، خود در پی بازتولید مفاهیمی از سنت و مدرن با توجه به شرایط زندگی‌شان بوده است. این پژوهش همانند دیگر پژوهش‌های انجام شده دارای محدودیت‌هایی از جمله، تنها بر روی زوجین چهارم‌حال و بختیاری انجام شده است که تعمیم نتایج را به سایر استان‌ها با مشکل روبرو می‌کند. هم‌چنین در یک رنج سنی خاص انجام شده است. لذا پیشنهاد کاربردی این پژوهش این است که در راستای افزایش "کیفیت زناشویی" به متغیرهای سطح خرد یعنی "زن و شوهر" به عنوان کنش‌گران اصلی خانواده نیز توجه

^۱. Kulik

^۲. Little, Baucom, & Hamby

شود و برنامه تحکیم زناشویی و خانواده در ایران با نگاهی درون‌زا و مبتنی بر تجربه خود زوجین پایه‌ریزی و نهادینه شود.

ملاحظات اخلاقی

حمایت مالی: این پژوهش قسمتی از یک طرح پژوهشی است تحت حمایت مالی امور زنان و خانواده استانداری چهارمحال و بختیاری قرار گرفته است. بدینوسیله از سرکار خانم جلیل پور مدیرکل محترم آن دفتر و دانشگاه شهر کرد تقدیر و تشکر به عمل می‌آید.

سهم نویسندگان: نویسنده مسئول ذبیح‌الله کاوه پژوهش را شروع کرد، نتایج و بحث را ارائه کرد، متن اولیه مقاله را تهیه کرد و در نهایت نسخه اصلی و نهایی مقاله را ارائه داد و نویسنده دوم عارفه مهدیه داده‌های این پژوهش را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد و در تهیه نسخه نهایی مشارکت داشتند.

تضاد منافع: پژوهشگران اعلام می‌نمایند در این پژوهش هیچ تضاد منفعی بین آنان چه به صورت مستقیم و چه غیر مستقیم وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: پژوهشگران از مشارکت کنندگان، برای شرکت در این پژوهش قدرانی می‌نمایند.

منابع فارسی

- اداره ثبت و احوال ایران.
- آرین‌فر، نیره و رسولی، رویا. (۱۳۹۸). مدل معادلات ساختاری پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس سلامت خانواده اصلی و متغیر میانجی ابعاد عشق. *مطالعات زن و خانواده*. ۷(۱): ۱۳۹-۱۵۷.
- آزاد برمکی، تقی. (۱۳۹۸). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی. تهران: سمت. چاپ هشتم.
- پاتو، مژگان؛ حقیقت، فرشته و حسن آبادی، حمیدرضا. (۱۳۹۳). بررسی نقش کیفیت ارتباط زناشویی در پیش‌بینی بهزیستی ذهنی و شادکامی دانشجویان. *مطالعات زن و خانواده*. ۲(۱): ۲۳-۷.
- چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلی؛ صادقی، منصوره سادات و سلمانی، خدیجه. (۱۳۹۴). پیش‌بینی رضایت زناشویی براساس کیفیت ارتباط همسران با دو خانواده اصلی. *فصلنامه راهبرد فرهنگ*. ۸(۳۱): ۹۹-۱۲۵.
- سادات چاوشی، منصوره؛ یزدی سیده منور و حسینیان، سیمین. (۱۳۹۸). اثر بخشی آموزش مبتنی بر مدل بومی خانواده شادی محور بر عملکرد خانواده. *مطالعات زن و خانواده*. ۷(۱): ۹۷-۱۱۵.
- سالاری، اسماعیل؛ معین، لادن؛ سهامی، سوسن و حقیقی، حمید. (۱۳۹۲). بررسی رابطه فرهنگ مردسالاری، همسان همسری، با تعارضات زناشویی در بین دبیران و پرستاران زن متأهل. *فصلنامه زن و مطالعات خانواده*. ۶(۱۹): ۹۵-۱۱۴.
- قاسمی، علیرضا و ساروخانی، باقر. (۱۳۹۲). عوامل مرتبط با طلاق در زوجین متقاضی طلاق توافقی (شهرستان کرمانشاه). *مطالعات علوم اجتماعی ایران*. ۱۰(۳۹): ۶۹-۸۷.

References

- Allendorf, K. & Ghimire D. J. (2013). Determinants of marital quality in an arranged marriage society. *Social science research*, 42(1): 59-70. [\[link\]](#)
- Amato, P. R., & Rogers, S. J. (1997). A longitudinal study of marital problems and subsequent divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 59(3):612-624. [\[link\]](#)
- Arianfar, N., & rasouli, R. (2018). Structural Equation Modeling of the predicting marital satisfaction on the health of the main family and the mediatory variable of the dimensions of Love. *Journal of Woman and Family Studies*, 7(1): 139-157. (text in persian). [\[link\]](#)
- Azadarmak, T., & Bahar, M. (2006). Families in Iran: changes, challenges and future. *Journal of Comparative Family Studies*, 37(4): 589-608. [\[link\]](#)
- Azadarmaki, T. (2019). *The Sociology the Iranian Family*. Tehran: Samt. Eighth edition (text in persian). [\[link\]](#)
- Bahmani, M., Aryamanesh, S., Bahmani, M., & Gholami, S. (2013). Equity and marital satisfaction in Iranian employed and unemployed women. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84: 421-425. [\[link\]](#)
- Bookwala, J. (2005). The role of marital quality in physical health during the mature years. *Journal of Aging and Health*, 17(1): 85-104. [\[link\]](#)
- Booth, A., & Amato, P. R. (1994). Parental marital quality, parental divorce, and relations with parents. *Journal of Marriage and the Family*, 56(1): 21-34. [\[link\]](#)
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review. *Journal of Marriage and the Family*, 62: 964-980. [\[link\]](#)
- Bronte-Tinkew, J., & DeJong, G. (2004). Children's nutrition in Jamaica: do household structure and household economic resources matter? *Social Science & Medicine*, 58(3): 499-514. [\[link\]](#)
- Campos, B., & Kim, H. S. (2017). Incorporating the cultural diversity of family and close relationships into the study of health. *American Psychologist*, 72(6): 543. [\[link\]](#)
- Chavoshi, M., Yazdi, S. M.; Hosseinian, S. (2019). The effectiveness of training based on the native happiness-oriented family model on the function of the family. *Journal of Woman and Family Studies*, 7(1): 97-115. (text in persian). [\[link\]](#)
- Cheraghi, M., Mazaheri, M. A., Moutabi, F., Panaghi, L., Sadeqi, M., & Salmani, K. (2105). Prediction of Marital Satisfaction on the Basis of Quality of Spouses' Relationships with the Two Main Families. *Strategy for Culture*, 8(31): 99-125. (text in persian). [\[link\]](#)
- Davis, S. N., & Greenstein, T. N. (2009). Gender ideology: Components, predictors, and consequences. *Annual review of Sociology*, 35: 87-105. [\[link\]](#)
- Dew, J., & Bradford Wilcox, W. (2013). Generosity and the maintenance of marital quality. *Journal of Marriage and Family*, 75(5): 1218-1228. [\[link\]](#)
- Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2010). Marriage in the new millennium: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 72(3): 630-649. [\[link\]](#)
- Fincham, F. D., & Rogge, R. (2010). Understanding relationship quality: Theoretical challenges and new tools for assesment. *Journal of Family Theory & Review*, 2: 227-242. [\[link\]](#)

- Fowers, B. J. & Owenz, M. B. (2010). A eudaimonic theory of marital quality. *Journal of Family Theory and Review*, 2: 334-352. [\[link\]](#)
- Frisco, M. L., & Williams, K. (2003). Perceived housework equity, marital happiness, and divorce in dual-earner households. *Journal of family issues*, 24(1): 51-73. [\[link\]](#)
- Ghasemi, A., & saroukhani, B.(2014). Factors related to divorce among the couples applying consensual divorce. *Journal of Socio-Cultural Changes*, 10(4): 69-78. (text in persian)[\[link\]](#)
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*: Cengage learning.[\[link\]](#)
- Gray-Little, B., Baucom, D. H., & Hamby, S. L. (1996). Marital power, marital adjustment, and therapy outcome. *Journal of Family Psychology*, 10(3): 292-303. [\[link\]](#)
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1985). *Naturalistic inquiry*: Newbury Park, CA: Sage.[\[link\]](#)
- Gur-Aryeh, S.M. (2010). *Emotional expression, gender, and match in personality as predictors of marital satisfaction* (Doctoral dissertation, New York, Forham University). Available from ProQuest Dissertations and Thesis database.[\[link\]](#)
- Hirschberger, G., Srivastava, S., Marsh, P., Cowan C. P., & Cowan, P. A. (2009). Attachment, marital satisfaction, and divorce during the first fifteen years of parenthood. *Personal Relationships*, 16: 401-420.[\[link\]](#)
- Kaufman, G., & Taniguchi, H. (2006). Gender and marital happiness in later life. *Journal of Family Issues*, 27(6): 735- 757.[\[link\]](#)
- Kersh, J., Hedvat, T. T., Hauser-Cram, P., & Warfield, M. E. (2006). The contribution of marital quality to the well-being of parents of children with developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(12): 883-893. [\[link\]](#)
- Kim, E. (2012). Marital adjustment and depressive symptoms in Korean Americans. *Issues in Mental Health Nursing*, 33: 370-376. [\[link\]](#)
- Knapp, S. J., & Holman, T. B. (2010). Introducing a special issue: On the need to theorize marital quality. *Journal of Family Theory & Review*, 2: 221-226.[\[link\]](#)
- Knoester, C., & Booth, A. (2000). Barriers to divorce: When are they effective? When are they not? *Journal of family issues*, 21(1):78-99.[\[link\]](#)
- Kulik, L. (2009). Explaining the sense of family coherence among husbands and wives: the Israeli case. *The Journal of social psychology*, 149(6): 627-647.[\[link\]](#)
- Mahoney, A. (2010). Religion in families, 1999-2009: A relational spirituality framework. *Journal of Marriage and Family*, 72(4): 805-827. [\[link\]](#)
- Mark, K. M., & Pike, A. (2017). Links between marital quality, the mother-child relationship and child behavior: A multi-level modeling approach. *International Journal of Behavioral Development*, 41(2): 285-294. [\[link\]](#)
- Mickelson, K. D., Claffey, S. T., & Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex Roles*, 55(1-2): 73-82. [\[link\]](#)

- Miller, P. J. E., Caughlin, J. P., & Huston, T. L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65: 978–995. [\[link\]](#)
- Miller, R. B., Hollist, C. S., Olsen, J., & Law, D. (2013). Marital quality and health over 20 years: A growth curve analysis. *Journal of Marriage and Family*, 75(3): 667-680. [\[link\]](#)
- National Organization for Civil Registration (2019). [\[link\]](#)
- Patoo, M., Haghighat, F., & Hassanabadi, H. R. (2014). A Study of the Role of Marital Relationship Quality in Predicting Subjective Well-being and Happiness of University Students. *Journal of Woman and Family Studies*, 2(1): 7-24. (text in persian). [\[link\]](#)
- Perelli-Harris, B., Berrington, A., Sánchez Gassen, N., Galezewska, P., & Holland, J. A. (2017). The rise in divorce and cohabitation: Is there a link? *Population and development review*, 43(2): 303-329. [\[link\]](#)
- Perry, S. L. (2016). Perceived spousal religiosity and marital quality across racial and ethnic groups. *Family Relations*, 65(2): 327-341. [\[link\]](#)
- Previti, D., & Amato, P. R. (2003). Why stay married? Rewards, barriers, and marital stability. *Journal of Marriage and Family*, 65(3): 561-573. [\[link\]](#)
- Proulx C. M. (2006). *A Contextual Process Model of the Associations among Family Vulnerabilities, Life Stressors, marital Behavior, marital Satisfaction, and Personal Well-being*. A Dissertation Submitted to the Faculty of The Graduate School at The University of North Carolina at Greensboro in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy. [\[link\]](#)
- Proulx, C. M., Helms, H. M., & Buehler, C. (2007). Marital quality and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 69(3): 576-593. [\[link\]](#)
- Rauer, A. J., & Volling, B. L. (2005). The role of husbands' and wives' emotional expression in the marital relationship. *Sex Roles*, 52: 9–10. [\[link\]](#)
- Robles, T. F., Slatcher, R. B., Trombello, J. M., & McGinn, M. M. (2014). Marital quality and health: A meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 140(1): 140. [\[link\]](#)
- Salari, E., Moein, L., Sahmim, S., & Haghighi, H. (2013). Investigating the Relationship of Patriarchal Culture and Homogamy with Marital Conflicts among Married Female Teachers and Nurses. *Journal of Woman & Study of family*, 6(19): 95-114. (text in persian). [\[link\]](#)
- Schoen, R., Astone, N. M., Kim, Y. J., Rothert, K., & Standish, N. J. (2002). Women's employment, marital happiness, and divorce. *Social Forces*, 81(2): 643-662. [\[link\]](#)
- Schramm, D. G. (2006). Individual and social costs of divorce in Utah. *Journal of Family and Economic Issues*, 21(1): 133–151. [\[link\]](#)
- Schramm, D. G., Marshall, J. P., Harris, V. W., & Lee, T. R. (2005). After “I do”: The newlywed transition. *Marriage & Family Review*, 38(1): 45-67. [\[link\]](#)
- Shen, A. C. (2005). Factors in the marital relationship in a changing sociality. *International Social Work*, 48(3): 325-340. [\[link\]](#)
- Stafford, L. (2003). Maintaining romantic relationships: Summary and analysis of one research program. *Maintaining relationships through communication: Relational, contextual, and cultural variations*, 1: 51-77. [\[link\]](#)

- Stanick, C. E., & Bryant, C. M. (2012). Marital quality of newlywed African American couples: Implications of egalitarian gender role dynamics. *Sex Roles*, 66: 256-267. [\[link\]](#)
- Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Liu, H., & Needham, B. (2006). You make me sick: Marital quality and health over the life course. *Journal of health and social behavior*, 47(1):1-16. [\[link\]](#)
- Whisman, M. A., Gordon, K. C., & Chatav, Y. (2011). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology*, 21(2): 320-324. [\[link\]](#)
- Zhang, H. (2015). Wives' relative income and marital quality in urban China: Gender role attitudes as a moderator. *Journal of Comparative Family Studies*, XLVI (2): 203-220. [\[link\]](#)